

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Varhaiskasvatuksen opettajan täydennyskoulutus sosionomeille

Immonen Miika
Silvennoinen Henna

ÄLYLAITTEIDEN YHTEYS VANHEMMAN JA LAPSEN VÄLISEEN
VUOROVAIKUTUKSEEN

Opinnäytetyö
Joulukuu 2020

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2020
Varhaiskasvatuksen opettajan
täydennyskoulutus sosionomeille

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijät
Miika Immonen ja Henna Silvennoinen

Nimeke
Älylaitteiden yhteys vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen

Tiivistelmä

Älylaitteiden käyttö on lisääntynyt merkittävästi yhteiskunnassa ja perheiden arjessa. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, mikä on älylaitteiden yhteys varhaiskasvatusikäisten lasten ja heidän vanhempiensa väliseen vuorovaikutukseen. Opinnäytetyö on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyö kokoaa yhteen olemassa olevaa tietoa ajankohtaisesta aiheesta. Kirjallisuuskatsauksen aineistona on seitsemän opinnäytetyötä ja tutkimusta. Aineiston analyysimenetelmänä on käytetty sisällönanalyysiä.

Työn tietoperustassa paneudutaan käsitteisiin varhaiskasvatus, mediakasvatus muuttuvassa maailmassa, älylaitteiden rooli perheessä, varhainen vuorovaikutus sekä kieli ja lapsen kehitys. Opinnäytetyömme keskeisimmäksi tulokseksi nousi älylaitteiden haitallinen yhteys lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Älylaitteiden käytöllä on suuri riski heikentää vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Aineistosta näkyi myös älylaitteiden yhteys lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle sekä yleinen älylaitteiden rajaaminen perheissä erilaisten sopimusten avulla.

Kieli
Suomi

Sivuja 54
Liitteet 1
Liitesivumäärä 4

Asiasanat
Varhaiskasvatus, älylaite, vuorovaikutus, lapsen kehitys

THESIS
December 2020
Degree programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+358 13 260 600 (switchboard)

Authors
Miika Immonen and Henna Silvennoinen

Title
Connection of smart devices for parent-child interaction

Abstract

The use of smart devices has increased significantly in society and in the everyday life of families. The goal of this thesis is to determine what the connection of smart devices is to the interaction between children of early childhood education age and their parents. The thesis has been implemented as a descriptive literary review. The thesis brings together existing information on a topical topic. The material of the Literary Review is seven theses and research. Content analysis has been used as a method of analysis of the data.

The knowledge base of the work covers the concepts of early childhood education, media education in a changing world, the role of smart devices in the family, early interaction, and language and child development. The most important result of our thesis was the harmful connection of smart devices to the interaction between the child and the parent. Using smart devices carries a high risk of impairing parent-child interaction. The data also showed the connection of smart devices to the comprehensive development of the child, as well as the general demarcation of smart devices in families through various agreements.

Language
Finnish

Pages 54
Appendices 1
Pages of Appendices 4

Keywords
Early childhood education, smart device, interaction, child development

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Varhaiskasvatus ja älylaitteet	6
2.1	Varhaiskasvatuksen perusta	6
2.2	Mediakasvatus muuttuvassa maailmassa	8
2.3	Älylaitteen käyttö, säännöt ja suositukset.....	10
3	Vuorovaikutuksen merkitys lapsen kehitykselle.....	13
3.1	Varhainen vuorovaikutus	13
3.2	Lapsen kokonaisvaltainen kehitys	15
3.3	Erlaisia haasteita lapsen kehityksen polulla	17
4	Aiemmat opinnäytetyöt ja tutkimukset	19
5	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys	20
6	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	20
6.1	Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus	20
6.2	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	22
7	Opinnäytetyön tutkimusprosessi.....	24
7.1	Aiheen valinta ja merkitys.....	24
7.2	Tutkimusaineiston haku.....	25
7.3	Tutkimusaineiston kuvaus	30
7.4	Aineiston analysointi.....	32
8	Tulokset	37
8.1	Älylaitteen käytön rajaaminen sopimusten avulla.....	37
8.2	Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus	39
8.3	Älylaitteen yhteys lapsen kehitykseen	40
9	Johtopäätökset	42
10	Pohdinta.....	46
10.1	Toteutus ja menetelmä	46
10.2	Eettisyys ja luotettavuus	47
10.3	Ammatillinen kasvu ja oppiminen	49
10.4	Hyödynnettävyys ja kehittämisideat	49
	Lähteet.....	51

Liitteet

Liite 1 Tutkimusten tiivistelmätaulukko

1 Johdanto

Vastavuoroinen kanssakäyminen on välttämätöntä lapsen tunnetaitojen, kielen ja itsesääätelytoimintojen kehityksen kannalta ja tästä syystä on erityisen tärkeää, että aikuinen on aidosti läsnä vuorovaikutustilanteessa lapsen kanssa. Näissä tilanteissa älylaitteiden käyttö voi rikkoa lapsen ja vanhemman välisen kommunikation luonnollisen kulun. (Moisala & Lonka 2019, 10.) Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi kysymyksen, millainen yhteys älylaitteilla on varhaiskasvatustikäisten lasten ja heidän vanhempiensa väliseen vuorovaikutukseen. Olemme toteuttaneet opinnäytetyömme kuvailevana kirjallisuuskatsauksena.

Yhteiskunta digitalisoituu vauhdilla, ja se näkyy myös varhaiskasvatuksen arjessa. Digitaidot eivät synny itsestään ja digipalveluihin sekä älylaitteisiin tutustuminen on nykyään jo arkipäivää. Nykyisiä varhaiskasvatuksen ”asiakkaita” eli lapsia kutsutaan sukupolvi Alfaksi. Tämän sukupolven lapset ovat vuosina 2010–2025 syntyneitä. Tämä sukupolvi on syntynyt samaan aikaan kuin älylaitteet ja niihin liittyvät sovellukset, siksi he käyttävät niitä luonnollisesti ja eivät osaa kuvitella elämäänsä ilman niitä. (Fourtané 2018.) Alfa-sukupolven vanhemmat törmäävät uudenhankintaan vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyviin kysymyksiin verrattuna aiempien sukupolvien vanhemmat.

Varhaiskasvatuksen ammattilainen on monelle vanhemmalle turvallisin ja tutuin kasvatuskumppani ja asiantuntija, jolta hakea tukea omaan vanhemmuuteen. Siksi haluamme tässä työssä tuottaa erityisesti Alfa-sukupolven vanhemmille ja heidän kanssaan työskenteleville kasvatustieteen ammattilaisille uutta tietoa älylaitteiden käytöstä ja sen mahdollisuuksista sekä uhkista, mutta erityisesti siitä, miten älylaitteet voivat olla yhteydessä haitallisesti vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Opinnäytetyömme teoriaosuudessa avaamme työssä tuloksiksi nousseiden ilmiöiden tueksi varhaiskasvatuksen, lapsen kehityksen, mediakasvatuksen, vuorovaikutuksen sekä älylaitteiden teoriaa.

2 Varhaiskasvatus ja älylaitteet

2.1 Varhaiskasvatuksen perusta

Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatus toimii edistämällä lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehitystä yhdessä hänen huoltajiensa kanssa (Opetushallitus 2019, 14). Sen lähtökohta on lasten toimijuus ja hänelle merkitykselliset teemat, joiden pohjalta rakentuu varhaiskasvatuksessa toteutettavat toiminnot (Virkki 2015, 60). Varhaiskasvatuksen perusta on lapsen kuuleminen ja arjen rakentaminen heidän toiveiden pohjalta, eikä jo olemassa olevien menetelmien varaan. Tätä kutsutaan lapsilähtöiseksi varhaiskasvatukseksi. (Roos 2015, 48.)

Varhaiskasvatus on sekä pedagogista että sosiaalipalvelullista toimintaa, sillä siihen sisältyy aina kolme ulottuvuutta: hoito, kasvatus ja opetus. Laajemmin se on yhteiskunnallinen kasvatusinstituutio, joka heijastaa vallalla olevia yhteiskunnallisia ideologioita, joiden pohjalta tehdään päätöksiä. Tämä näkyy myös varhaiskasvatuksessa voimakkaampana yhteiskunnallisena ohjauksena. (Kirvesniemi 2017, 20–26.) Kasvatus on laajempaa ilmiötä päämäärähakuista ja tarkoituksellista toiseen ihmiseen vaikuttamista. Toteutettu kasvatus on yhteydessä kasvattajan sisäistämään ymmärrykseen maailmasta, yhteiskunnasta, tiedosta ja yleisesti hänen uskomuksiinsa totuuksista. (Virkki 2015, 152.) Varhaiskasvatuksella on tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä. Sen tehtävänä on tasata yhteiskunnassa olevia sosioekonomisia eroja, tukea huoltajien kasvatustyötä ja ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia, sekä syrjäytymistä. (Kirvesniemi 2017, 153–154.) Varhaiskasvatuksen ja kodin välisen yhteistyön kuuluu olla suunnitelmallista kasvatusyhteistyötä, mikä koostuu keskusteluista, vanhempien tapaamisista ja toiminnan suunnittelusta yhteistyössä (Karikoski & Tiilikka 2017, 92).

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelussa hyödynnetään oppimisen alueita, jotka ohjaavat monipuolisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Oppimisen alueiden pohjalta suunniteltu toiminta kehittää ja edistää eri ikäisten lasten oppimista. Oppimisen alueet ovat toisiinsa kytkeytyviä kokonaisuuksia ja niitä yhdistellään ja sovelletaan eri tavoin. Alueet on ryhmitelty viiteen eri kokonaisuuteen: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 55.)

Varhaiskasvatus luo pohjaa lasten laaja-alaiselle oppimiselle, mikä koostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttaa lapsen omaksumat asenteet ja arvot sekä oma tahto toimia. Osaamisella tarkoitetaan kykyä toimia tilanteen vaatimalla tavalla. Ympäristön muutokset edellyttävät tulevaisuudessa enemmän osaamista tieto- ja taitoaloilta sekä lisäksi ihmisenä kasvaminen, työnteko ja opiskelu korostuvat entisestään. Laaja-alainen osaaminen edistää lapsen kasvua ja kehitystä niin yksilönä kuin yhteisön jäsenenä. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen nähdään alkavaksi jo varhaislapsuudesta ja sen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on huomioitava myös paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Laadukkaalla pedagogisella toiminnalla vahvistetaan lasten laaja-alaista osaamista, jolloin varhaiskasvatuksessa on hyvä ottaa huomioon eri oppimisympäristöjen käytettävyys sekä lasten oppiminen ja hyvinvointi. (Opetushallitus 2014.)

Yksi laaja-alaisen osaamisen osa-alueista on monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, jota tarvitaan perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Osa-alue edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Monilukutaitoon sisältyy erilaisia lukutaitoja, kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, peruslukutaito ja medialukutaito. Lapsia ohjataan käyttämään ja tuottamaan viestejä myös erilaisissa digitaalisissa ympäristöissä. Lapset tarvitsevat aikuisen mallia ja ohjausta tutustuakseen erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin laitteisiin, sovelluksiin ja peleihin sekä monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön. Toinen merkittävä laaja-alaisen osaamisen osa-

alue tämän opinnäytetyön aihetta ajatellen on kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, jossa tähdätään kulttuurillisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaiseen maailmaan, joka korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutuksellisten taitojen sekä kulttuuritietouden osaamista. Osaamiseen kuuluu kuuntelutaito, eri näkemyksien tunnistaminen ja ymmärtäminen sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla on tärkeä yhteys myös omalle hyvinvoinnille, identiteetille ja toimintakyvylle. (Opetushallitus 2014.)

2.2 Mediakasvatus muuttuvassa maailmassa

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan mediakasvatus on lapsen perusoikeus. Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet velvoittavat tarttumaan aihepiiriin. (Alanen, Sinko & Vesterinen 2009, 5.) Nykyiset perusopetuksessa olevat lapset kasvavat täysin erilaiseen yhteiskuntaan, kuin sukupolvet, jotka syntyivät ennen älylaitteiden, internetin ja viihdeteollisuuden näin voimakasta esille tuloa. Tämä ilmiö on vielä voimakkaampaa nykyisten varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten kohdalla. He eivät tiedä elämästä ilman älylaitteita. Tilastollista tietoa lasten (erityisesti pienten) mediankäytöstä on suhteellisen vähän (Alanen ym. 2009, 10). Lapsia, jotka ovat WiFin ja mobiililaitteiden parissa synnytyslaitokselta lähtien, kutsutaan diginatiiveiksi. Nimityksestä huolimatta he eivät osaa liikkua digimaailmassa luonnostaan. Siksi tarvitaan mediakasvatusta. Kasvattajat kaipaavat kipeästi neuvoja lasten ja digilaitteiden kanssa. Lähes kaikissa perheissä käytetään älylaitteita, mutta pelisäännöistä puhutaan harvemmin. Pohdittavaa on, kuinka paljon ruutuaikaa on liikaa, jääkö lapsi peleihin koukkuun, tai kärsiikö kommunikaatio lapsen kanssa, jos itse somettaa liikaa. (Irisvik & Utrianen 2017, 10.)

Lapset tarkkailevat ympäristöään aktiivisesti syntymästään asti ja alkavat jo varhain hahmottaa, miten mediaa käytetään. Havainnoimalla ympäristöään lapsi tulee tietoiseksi siitä, millaisia toiminnan mahdollisuuksia mediat välittävät. Hän muodostaa käsitystään siitä, miten mediat nivoutuvat perheen arjen rytmiin ja ovat osana perheen tottumuksia ja tapoja. Oman mediankäytön alkaessa mediasuhde vakiintuu, kun median parissa jaetaan mielenkiinnon kohteita, pelataan ja

leikitään ja kun median synnyttämiä kokemuksia käsitellään yhdessä. Pienen lapsen mediasuhteeseen vaikuttavat ensi sijassa muut perheenjäsenet, mutta ikätovereilla on yhä ratkaisevampi merkitys kouluikään tultaessa. (Valkonen 2018, 21.)

Vanhemman ja lapsen suhteella on ratkaiseva merkitys lapsen kehityksessä ylipäätään. Vanhempi vaikuttaa tietoisesti ja tiedostamatta mihin suuntaan lapsen kasvu johtaa. Kuitenkin jo pieni lapsi hakee yhteyttä ikätovereihinsa ja ottaa mallia heistä imitoiden muita. Mikäli lapsen ympärillä on ikätovereita, joiden puheissa ja toiminnassa toistuvat mediasta otetut teemat, haluaa lapsi liittyä muiden toimintaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 määrittävät, että varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsia mediakasvatuksen alueella tutustumaan eri medioihin ja itsensä ilmaisuun yhteisönsä sisällä hyödyntäen tässä leikin kautta median tarjoamia välineitä. Lasten kanssa tulee harjoitella myös lähde- ja mediakriittisyyttä varhaiskasvatuksessa ja ohjataan ikätasoiseen toimintaan. (Opetushallitus 2019, 45.)

Media vetää lasta puoleensa ja mediasta on tullut yksi keskeinen sosiaalistaja lapsen elämään. Hyvin usein lapsilta löytyy älypuhelin repusta tai taskusta ja niiden helppo saatavuus mahdollistaa median käytön. Media voi vaikuttaa parhaimmillaan myönteisesti ja kasvuprosessia tukien, mutta toisaalta media voi vahvistaa hyvin negatiivisiakin ilmiöitä. Media voi auttaa lasta peilaamaan omaa kasvua ja kehitystä hänen muodostaessa omaa maailmankuvaansa sekä rakentaessaan omaa identiteettiään. Kuitenkin ikä- ja kehitystasolle sopimattomat sisällöt ohjelmissa ja runsas median käyttö voi johtaa monenlaisiin pulmiin, kuten esimerkiksi nukahtamisen vaikeuksiin. Mediakasvatuksen avulla lasta opastetaan turvalliseen ja fiksuun median käyttöön sekä mediakriittisyyteen. Tuodaan esille, että lapsi tarvitsee median vastapainoksi tavallista leikkiä ja olemista kavereiden kanssa. Mediakasvatus on keskustelua erilaisista ohjelmista, nettisisällöistä ja lapsia askarruttavista asioista. Keskustellaan myös kielenkäytöstä netissä, nettikiusaamisesta ja sen estämisestä, netissä pelaamisen säännöistä ja omasta nettikäyttäytymisestä. Lapsia tuetaan medialukutaidon oppimisessa ja turvallisessa

netin käytössä sekä tehdään esimerkiksi erilaisia mediaan liittyviä projekteja, kuten valokuvausprojekteja ja digitarinoita. (Karjalainen, Lindroos, Matero & Simola 2020, 292–293.)

Lapsi on aktiivinen ja toimiva yksilö. Lapsi on tutkija ja toimija, joka suhtautuu maailmaan uteliaasti ja spontaanisti sekä saa eri aistien välityksellä monenlaista tietoa ympäristöstään. Eri aistien kautta saatu tieto ja informaatio luo pohjaa ilmiöiden ymmärtämiselle. Lapsen luontainen tapa toimia ja tutkia ovat hyviä lähtökohtia mediakasvatukselle. Niin median haittavaikutuksilta kuin muiltakin elämäntilanteilta suojaa parhaiten turvallinen kasvuympäristö, läheiset turvalliset ihmissuhteet, tasapainoinen tunne-elämä, arvostava, myönteinen ja lasta tukeva kasvatustilanne. Kavereiden kanssa touhuaminen antaa eväitä sosiaaliin suhteisiin ja valmiuksia kohdata elämän iloja ja suruja. (Niinistö, Ruhala, Henriksson & Pentikäinen 2006, 9–13.)

Median ollessa täysin arkipäiväämme on mediakasvatustilanne nähtävä keskeisenä osana varhaiskasvatusta. Yhdistyneiden Kansakuntien Yleissopimus lapsen oikeuksista (A 60/1991) on yksi keskeisimmistä asiakirjoista, jotka ohjaavat mediakasvatusta myös varhaiskasvatuksessa. Tämä heijastuu erityisesti artikloissa 13 ja 17, joissa ilmaistaan, että lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä sekä taataan, että lapsi saa tietoa monenlaisista kansallisista ja kansainvälisistä lähteistä oman mielipiteen muodostamiseen. (Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta A 60/1991.)

2.3 Älylaitteen käyttö, säännöt ja suositukset

Tässä opinnäytetyössä älylaite tarkoittaa esinettä, joka on kytketty Internet-verkossa muihin älylaitteisiin. Älylaite käsitetään esineeksi, joka on verkottunut toisiinsa. Se on suunniteltu toimimaan vuorovaikutuksessa sekä käyttäjien että muiden verkkoon kytkettyjen laitteiden kanssa. (Silverio-Fernández, Renukappa & Suresh 2018, 1.) Mobiililaitteeksi kutsutaan mukana kannettavaa laitetta, jonka

yksi ominaisuus on langaton vuoropuhelu Internet-verkkoon. Tällaisia ovat esimerkiksi matkapuhelimet ja tablet-tietokoneet, joissa on langaton tiedonsiirto. Älylaite voi olla myös päälle puettavaa teknologiaa, kuten älyrannekello. Laitteet ovat nykyään kuin tietokoneita, koska niillä voidaan itsenäisesti käsitellä tietoa. (Sanastokeskus 2020.) Älylaitteet kulkevat helposti käyttäjien mukana arjessa heidän taskuissaan (Kankuri-Tammilehto, Launonen, Tuominen & Ahvenainen 2016, 2193).

Älylaitteiden käyttö näyttäisi olevan uusi ympäristötekijä, joka saattanee virittää kehittyviä aivoja hyvin pitkälti vielä tuntemattomilla tavoilla. Älylaitteiden yleistyminen on varsin uusi ilmiö ja siihen liittyvien tutkimusten haastavuutta lisää tutkimusaiheen laajuus. Älylaitteilla ja teknologialla on yhä merkittävämpi rooli lasten ja aikuisten arjessa. Parhaimmillaan älylaitteiden käyttö on luonteva osa aivojen kehitystä tukevaa ympäristöä. Aivojen hyvinvoinnin kannalta peruspilarit, kuten liikunta, kasvokkainen sosiaalinen vuorovaikutus, monipuolinen ruokavalio ja riittävä uni ovat kuitenkin oltava ensisijaisesti kunnossa. (Moisala & Lonka 2019, 16, 20.)

On ensisijaisen tärkeää, että pienelle lapselle laaditaan aikuisen toimesta turvalliset älylaitteiden käytösäännöt esimerkiksi aika- ja sisältörajoituksineen. Säännöt varmistavat, että älylaitteiden käytöstä ei tulisi ongelmallista, pakonomaista tai lasta kuormittavaa. Selkeillä säännöillä ja niistä kiinni pitämisellä ennaltaehkäistään myös älylaitteiden käytöstä johtuvia ristiriitatilanteita. (Kosola, Moisala & Ruokoniemi 2019, 160–161.)

Yrittäjä, kouluttaja ja tietokirjailija Harto Pönkä on kirjoittanut artikkelin ”Sopiva ruutuaika” yhteistyössä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa. Artikkelissa kirjoitetaan lapselle sopivasta ruutuajasta, mikä on lapsen ikätasolle sopivaa, määrältään turvallista sekä lapsen kehitystä ja oppimista tukevaa. Tuntirajoitukset voivat auttaa perheen sääntöjen laatimisessa ja siinä, että muillekin aktiviteeteille, kuten läksyille, ruokailuille, perheen yhteiselle ajalle, ulkoilulle, leikille ja harrastuksille jäisi perheessä aikaa älylaitteiden lisäksi. Artikkelissa tuodaan esille yleisiä virallisia ruutuaikasuosituksia WHO:n (World Health Organization) kautta, jonka mukaan 2–4-vuotiaille suositeltu ruutuaika päivässä on alle tunti. THL:n

(Terveystieteiden tutkimuskeskus) oma suositus on kouluikäisille alle kaksi tuntia päivässä. Tutkimuksissa on vaikea todentaa alle 2-vuotiaiden hyötyjä ruutuajan käytöstä ja yleinen linjaus onkin, että alle 2-vuotiaat hyötyisivät kasvokkaisesta vuorovaikutuksesta ja liikunnasta digimedian sijaan enemmän. Nämä toiminnot harjoittavat lapsen kielen kehitystä, tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä motorisia taitoja. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020a.)

Ruudun äärellä käytetyn ajan lisäksi tulisi kiinnittää huomiota siihen, mitä ruudun ääressä tehdään. Edistääkö lapsi mediassa kaverisuhteitaan, oppiiko hän uusia taitoja tai saako hän siellä onnistumisia? Ruutuajan määrää ei yleensä ole tarpeen rajoittaa, mikäli digitaalinen tiedonkäsittely on aktiivista sisältöjen hakua, tuottamista, muokkausta ja keskustelua. Digitaalisten sisältöjen rutiininomainen ja toistava kuluttaminen, kuten esimerkiksi kuuntelu, katselu, pelaaminen voivat olla haitallisia sen passiivisen luonteen vuoksi. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020a.)

Aivojen kannalta ruutu-aikaa ja digitaalisuutta täytyy siis katsoa sisällön näkökulmasta. Toisaalta tekemisen yksityiskohdilla on paljonkin väliä. Jos digitaalinen väline keskeyttää meidät jatkuvasti ja vie meidät ties mille harhapoluille kissaviideoita katsomaan, siitä on selvästi haittaa ja sen käyttötapaa pitäisi muuttaa. Jos digitaalinen väline jumiuttaa meidät istumaan paikallamme tuntikausiksi, se haittaa tekemistämme sitä kautta, että ajattelumme hyötyisi pienestä liikahtelusta. Asiantuntijat ovat sitä mieltä, että kolme tuntia liikuntaa päivässä olisi tärkeää lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja kasvulle. Liikunnan pitäisi olla monipuolista ja aktivoivaa. Onkin kysyttävä, onko istuva ja päätelaitteisiin keskittyvä elämäntapamme sekä organisoitujen harrastusten yliarvostus estänyt lapsilta luonnollisen liikkumisen mahdollisuudet? (Huotilainen & Peltonen 2017, 69, 124.)

Älylaitteiden käyttö ei saa kokonaan korvata tai olennaisesti häiritä myöskään kasvokkain toteutuvaa inhimillistä vuorovaikutusta. Verkossa ei opita tulkitsemaan ihmisen kehonkieltä tai äänensävyä. Tarve kasvokkain toteutuville, ihmisten välisille kohtaamisille ei häviä mihinkään tulevaisuudessa. (Kosola ym. 2019, 159–160.)

Fyysiset haitat johtuvat usein median pitkittyneestä käytöstä ja huonosta ergonomiasta. Etenkin vuorovaikutteisen median pariin voi olla helppo jämähtää pitkäksikin aikaa. Terveysteen liittyviä oireita voivat olla muun muassa niska-, hartia- ja selkävivot, silmien rasitus sekä vireyden väheneminen ja väsymys. Mediankäyttöä voidaan pitää ongelmallisena, jos se häiritsee lapsen muuta elämää, kuten ihmissuhteita, koulutyötä ja terveyttä. Esimerkiksi kaverien vähyyys, yhteisen tekemisen puuttuminen tai kiusaaminen voivat olla syitä runsaalle mediankäytölle. (Tossavainen 2018, 25.)

3 Vuorovaikutuksen merkitys lapsen kehitykselle

3.1 Varhainen vuorovaikutus

Jotta aivot kehittyisivät normaalisti, on monipuolinen ympäristö edellytyksenä sille. Todistusaineistoa löytyy muun muassa tutkimuksista, joissa lapset ovat kasvaneet poikkeuksellisissa kasvuympäristöissä, joista on puuttunut inhimillinen vuorovaikutus ja virikkeet. Kieleen liittyvät aivoalueet eivät voi kehittyä normaalisti, mikäli puheelle ei altistuta riittävässä määrin. Aivoihin täytyy syntyä tarvittavia kytkentöjä monimutkaisen kielen tuottamista varten. (Moisala & Lonka 2019, 9–10.)

Inhimillinen vuorovaikutus on erityisen tärkeä virike aivojen kehityksen kannalta. Vastavuoroista kanssakäymistä toisten ihmisten kanssa tarvitaan myös tunnetaitojen, kielen ja itsesäätelytoimintojen kehittymiseksi. Lapsen aivoverkostot kypsyvät päivittäisten vuorovaikutustilanteiden ohjaamana, ja tästä syystä aikuisen aito läsnäolo vuorovaikutustilanteissa on merkittävää. Älylaite voi estää tai rikkoa vanhemman ja lapsen välisen kommunikaation luonnollisen etenemisen. Alustavien tutkimustulosten mukaan vanhemmat, jotka käyttävät älylaitteita lastensa seurassa runsaasti viestivät lastensa kanssa vähemmän sekä sanallisesti että sanattomasti. Tämä voi johtaa siihen, että lapsen kielitaitojen kehitys viivästyy. (Moisala & Lonka 2019, 10.)

Jo vauvaikäisen psyykkinen kehitys on hyvin nopeaa. Vastasyntynyt kuulee, näkee ja kommunikoi ympäristönsä kanssa. Vauvalle kontakti hoitajaan on erittäin tärkeä ja vauvat reagoivat voimakkaasti ihmisääneen. Vauva erottaa äidin äänen muista äänistä. Vauvan ja vanhemman välinen vuorovaikutus on koko psyykkisen kehityksen perusta. Vauvaikäinen aistii herkästi ihollaan hoitajan koskettaessa vauvaa ja tuo hänelle tunteen, että hänestä pidetään ja samalla hän oppii erottamaan kehonsa osia. Hoitajan tulee reagoida vauvan ilmaisuihin. Vastasyntyneen itsetunnon perustana on lapsen kokemus siitä, että hän on tärkeä ja että aikuinen viihtyy hänen seurassaan. Lapsen yksilöityminen tapahtuu kaikkien aistien kautta sekä vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin. (Karjalainen & Kukkonen 2007, 69–72.) Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan kaikkea sitä mitä vauva ja vanhempi puuhaavat yhdessä, erilaisista hoitotilanteista ruokailuhetkiin ja yhdessä olemiseen (Puura, Sannisto & Riihonen 2018).

Vauvan tarpeisiin vastaava vanhempi auttaa lasta oppimaan tunteiden ja käyttäytymisen säätelyä sekä toisen ihmisen mielen ymmärtämistä. Vuorovaikutus lisää beetaendorfiinien eritystä, mikä tuottaa vauvalle ja vanhemmalle mielihyvää. Vauvan signaalien kautta vanhemman aivoissa aktivoituu empaattisen ymmärtämisen ja avun antamisen alueet. Varhaisessa vuorovaikutuksessa vauvan hermosolujet yhteydet aivoissa kehittyvät ja osa taidoista, kuten esimerkiksi puheen kehitys, tunteiden kokeminen ja säätely, voivat jäädä puutteellisiksi, mikäli vauva ei saa riittävää määrää ärsykejä kehityksensä aikana. (Puura ym. 2018.)

Turvallisen kiintymyssuhteen perusta lähtee lapsen kokemasta vuorovaikutuksen laadusta. Vanhempien ja lapsen kielellinen vuorovaikutus tarjoaa inhimillisen viestinnän perustaidot, vankan pohjan tunne-elämän ja itsetunnon kehittymiselle. Turvattomassa kiintymyssuhteessa vanhemmat eivät ole lapsen lähellä emotionaalisesti, lapsi ei hae turvaa vanhemmistaan tai välttelee sitä. Tällöin lapsi saattaa usein herättää huomiota negatiivisella käytöksellä tai tunteenpurkauksilla. Lapsi ei usein opi tunteiden tunnistamista, tunteiden nimeämistä tai toimintansa käsittelemistä keskustellen. Tällöin on selkeää, että kielellinen kehitys on uhatuna, kun lapsen ja vanhempien yhdessä olo on hyvin vähäistä. (Hakamo 2011, 13.)

Eriksonin kehittämän psykososiaalisen kehitysteorian mukaan ensimmäisen ikävuoden kehitykseen vaikuttaa lapsen kokema perusluottamus tai epäluottamus häntä hoivaavia aikuisia kohtaan. Nämä tärkeät kontaktit ovat perusta lapsen myöhemmille ihmissuhteille. Lapsen tarpeiden tyydyttämisen kautta syntyy luottamus omiin hoitajiin. Jos hoitaja ei vastaa lapsen tarpeisiin, hän kokee ympäristön pelottavana. Tällöin lapsen perusluottamus hoitajaan horjuu ja hän kokee turvattomuutta ja epäluottamusta. (Karjalainen & Kukkonen 2007, 72.) Lapsen varhaisen vuorovaikutuksen aikana syntyneet kiintymyssuhteet mallittavat sitä, miten hän myöhemmin elämässään kokee ihmissuhteitaan, millaisia ihmissuhteita hän hakee tai miten hän itse toimii vanhempana (Puura ym. 2018).

3.2 Lapsen kokonaisvaltainen kehitys

Arjessa kasvu ja kehitys voidaan ymmärtää usein samaa tarkoittavina asioina. Puhutaan elinikäisestä kasvusta ja kehityksestä, koska ihmisen kasvu ja kehitys alkaa hedelmöityksestä jatkuen läpi elämän. Fyysinen kasvu vaihtelee elämän eri vaiheissa, mutta esimerkiksi psyykinen kehitys jatkuu koko elämänkaaren loppuun asti. Kehityksen osa-alueita ovat fyysinen ja motorinen kehitys, kognitiivinen kehitys ja psykososiaalinen kehitys. Fyysiseen ja motoriseen kehitykseen kuuluu fyysisen kasvun ja motoristen taitojen kehittyminen sekä hermoston ja aivojen kehittyminen. Kognitiiviseen kehitykseen kuuluu tiedon käsittelyyn ja tuottamiseen liittyvät asiat sekä havaitsemisen, ajattelun, kielen, tarkkaavuuden ja muistin kehitys. Psykososiaaliseen kehitykseen kuuluu kokonaispersoonallisuuden kehitys sekä minuuden, tunnesäätelyn, vuorovaikutussuhteiden ja sosiaalisten taitojen kehitys. Ihminen kehittyy kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti. (Karjalainen ym. 2020, 11–12.) Sosiaalisten taitojen kehittymiseksi lapsi tarvitsee erityisesti vanhempiaan ja erilaisia yhteisiä toimintoja heidän kanssaan. Lapsen ja vanhemman välinen hassuttelu, peuhaaminen, paijaaminen ja yhteiset tekemiset ovat lapselle huippuelämyksiä. Lisäksi lapselle on tärkeää saada kaverisuhteita, joissa harjoitella yhteistä leikkiä, pelisääntöjä, empatiataitoja sekä ristiriitatilanteiden selvittämistä yhdessä aikuisen ohjaamana. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020b.)

Kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ovat perimä ja ympäristötekijät, kuten uni, ravitsemus ja fyysinen aktiivisuus. Muita erilaisia kehitykseen vaikuttavia ympäristötekijöitä ovat fyysinen ympäristö eli oma elinympäristö, sosiaalinen ympäristö eli lähimmät ihmissuhteet ja psyykinen ympäristö eli tunneilmapiiri sisältäen muiden ajatukset, näkemykset ja hyväksynnän. Lisäksi kulttuurinen ympäristö eli sosiaaliset tavat ja käyttäytymismuodot, arvot, asenteet, uskonto ja taloudelliset tekijät. Myös tilannetekijät, joilla tarkoitetaan suoraan yksilöön vaikuttavia ärsykeitä, kuten toiset ihmiset, mielentilat, palkitseminen, rankaiseminen, äkilliset tapahtumat ja tilanteet, kuten muutokset kasvuympäristössä tai äkilliset traumat. (Karjalainen ym. 2020, 11–13.)

Kieli on ajattelun ja ilmaisun väline. Kieli on keskeinen tekijä ajattelun, sosiaalisuuden, tunteiden ja vuorovaikutustaitojen kehittämisessä ja ilmaisemisessa. Jotta kielellinen ilmaisu kehittyisi, se vaatii palautetta ja vastavuoroisuutta vastaanottajalta. Vauvan kielenkehitys lähtee jokeltelusta ja vähitellen puheen sisältö muuttuu merkitykselliseksi. Tämän jälkeen lapsi oppii sanomaan ensimmäisiä sanoja. Lapsi saattaa nimitellä esineitä tai henkilöitä omilla sanoillaan, kunnes hän omaksuu oikeat puhekielen sanat. Lapsi havaitsee ja kuuntelee aktiivisesti muiden puhetta sekä puheeseen liittyvää toimintaa. Lopulta lapsi alkaa itse tuottamaan puhetta eli lapsi oppii puhumaan. Lapsen ja aikuisen välinen turvallinen kiintymyssuhde on merkittävässä roolissa lapsen kielen omaksumisessa ja oppimisessa. (Karjalainen & Kukkonen 2007, 310, 311.) Mikäli lapsi ei ole oppinut kahteen ikävuoteen mennessä noudattamaan suullisia ohjeita tai lapsi ei puhu vielä kolmevuotiaana, voidaan kyseessä nähdä olevan puheen kehityksen viivästyminen. (Karjalainen & Kukkonen 2007, 71.) Oppimisen viivästyminen voi aiheuttaa lapselle turhautumista, uhmakkuutta ja psykosomaattisia häiriöitä (Honkaranta 2007, 158).

Itseilmaisuuun kuuluu puhumisen ja kommunikaation taidot, jotka ovat avainasioita ihmisen kasvussa ja kehityksessä koko elämänkaaren ajan. Vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa kehittyvät myös ihmisen minuus ja identiteetti. Kehityksessä keskeistä on se, että ihminen voi ilmaista itseään, tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. (Karjalainen & Kukkonen 2007, 310, 311.) Hakamo kirjoittaa, että Opetushallituksen laatimissa Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissakin

(2000) on todettu, että ”alkavan luku- ja kirjoitustaidon perustana on, että lapsi on kuullut ja kuunnellut, hän on itse tullut kuulluksi, hän on puhunut ja hänelle on puhuttu, hänen kanssaan on keskusteltu, hän on kyselty ja hänelle on vastattu. Lapsi kehittää tällaisessa ympäristössä ikään kuin huomaamattaan sanavarastoaan sekä luku- ja kirjoitustaitoaan”. (Hakamo 2011, 9.)

Lapsen oppiminen alkaa kotoa ja lapsen kielelliseen sekä älylliseen kehitykseen vaikuttavat vanhempien erilaiset vuorovaikutustyyli, kasvatuskäytännöt, asenteet ja kodin virikkeet. Lapsen kohdistetulla puheen ja huomion määrällä on merkitystä kielelliseen kehitykseen. Varhaisen tuen merkitys on silloin vielä korostuneempi, mikäli lapsella on kehityksellinen riski kielellisiin ongelmiin. Aikuisella on kiistan merkitys kielellisen toiminnan monipuolistajana, mahdollistajana, innostajana ja mallin antajana. Aikuisen on tärkeää pitää huolta, että lapsi ymmärtää asiat. Aikuinen selittää epäselvät sanat, rohkaisee lasta keskustelemaan ja kyselemään aiheista, jotka tätä kiinnostavat. (Hakamo 2011, 8–9.) Varhaiskasvatuksessa lapsen kielen kehitystä voi tukea huomaamalla lapsen yksilölliset tarpeet. Kielen kehitystä tukee kuvakirjojen katselu, kirjan kuvista jutteleminen, selkeä puhe, kyseleminen ja asioista, tapahtumista ja ajatuksista kertominen. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen on tärkeää huomata lapsen ilmaukset sekä vastata niihin. Leikkimällä ja osallistumalla sekä rohkaisemalla ja kannustamalla annat lisätukea lapsen kielen kehitykselle. (Karjalainen ym. 2020, 22.)

3.3 Erilaisia haasteita lapsen kehityksen polulla

Tarkkaavuus on kykyä suunnata ja ylläpitää huomiota kohteesta toiseen. Lapsen biologinen kypsyminen sekä lapsen vuorovaikutus ympäristönsä kanssa vaikuttaa tarkkaavuuden ja käyttäytymisen säätelyn kehittymiseen. Lapsen käyttäytymisen säätelytaidot kehittyvät erilaisissa arjen tilanteissa, joissa lapsi saa aikuisen tukea tunteiden käsittelyssä, sääntöjen oppimisessa, toimintoihin keskittymisessä, ympäristön tutkimisessa sekä uusien taitojen opettelussa. Tarkkaavuuden vaikeuksiin voi liittyä haasteet kielen ja motoriikan kehittymisessä, aistitiedon käsittelyssä ja aistisäätelyssä. Tämä voi näkyä muun muassa aistiylitai aliherkkyytenä, aistimushakuisuutena, motorisena kömpelyytenä tai omien

tunteiden säätelypulmina. Tarkkaavuuden ja keskittymisen vaikeuksia ilmenee yksilöllisesti ja ongelmia voi ilmetä tarkkaavuuden säätelystä toiminnanohjauksen eri osa-alueisiin. (Karjalainen ym. 2020, 187–189.)

Itsensä säätelemisen taito korostuu nyky-yhteiskunnassa, missä arki on täynnä erilaisia houkutuksia, kuten kännykät sovelluksineen ja eri ilmoituksineen. Itsesäätely liittyy oman käyttäytymisen ja omien tunteiden muokkaamiseen tilanteeseen sopivaksi. Itsesäätelykyky on tietynlaista itsekuria ja sen taito näkyy esimerkiksi oman huomion tahdonalaisessa ohjaamisessa, tunteiden säätelyssä ja kyvyssä vastustaa erilaisia kiusauksia. Itsesäätely on tärkeää myönteisen kehityksen näkökulmasta ja ne vaikuttavat siihen, miten ihminen toimii sosiaalisissa tilanteissa ja vuorovaikutuksessa. Vahva itsesäätelykyky on yhteydessä hyvään itsetuntemukseen, myönteisiin ihmissuhteisiin, tunnetaitoihin ja elämässä menestymiseen. (Vuorinen 2017.)

Toiminnanohjaus tarkoittaa kykyä toimia päämääräsuuntautuneesti ja tilanteen vaatimalla tavalla. Toiminnanohjauksen osa-alueita ovat toiminnan suunnittelu sekä tavoitteisuuden ja vireystilan säätely. Toiminnanohjauksen haasteissa uudet tai muuttuvat tilanteet sekä suoriutumisen itseohjautuvuutta vaativissa tilanteissa tuottavat vaikeuksia. Tämä näkyy esimerkiksi toiminnan hitautena tai aloitekyvyttömyytenä. Keskittymispulmat taas näkyvät haasteina paneutua yhteen asiaan pitkäksi aikaa. Tästä syystä esimerkiksi koulutehtävien loppuun tekeminen voi tuntua haastavalta. Keskittyminen voi häiriintyä ylimääräisistä ympärillä olevista ärsykkeistä. Kyseiset ongelmat vaikeuttavat luonnollisesti myös oppimista. (Karjalainen ym. 2020, 188.)

Lapsen käyttäytymiseen vaikuttavat biologiset, sosiaaliset ja psykologiset tekijät. Aikuisten luoma kasvuympäristö ja vuorovaikutusympäristö opettavat lapselle käyttäytymistä ja tunnesäätelyä, mikä muotoutuu kehityksen myötä itsesäätelyksi. Lapsen kykyyn omaksua taitoja vaikuttavat aikuisten ja ympäristön turvallisuus, vuorovaikutus, johdonmukaisuus ja kasvatukselliset menetelmät. Lapsen käyttäytymisen haastetta ja oireilua lisää stressikuormitus, mikä voi tuottaa epä-mukavan ja ahdistavan olotilan. Reaktiot ovat hyvin yksilöllisiä. Reaktio voi olla hyvin lievä tai päinvastoin aggressiota aiheuttava tai lamaannuttava. Lapsella voi

ilmetä myös masennuksen oireita, joita ovat esimerkiksi kasvun ja kehityksen taantuminen, alakuloisuus, vakavuus, leikin väheneminen ja somaattiset oireet. Masentuneella on taipumusta väsymykseen ja univaikeuksiin, jolloin oireet voivat heijastua lapsen sosiaalisiin suhteisiin. Käytöshäiriöiden yleisyys on viime vuosien aikana lisääntynyt selvästi ja niiden syyt ovat hyvin moninaiset. Häiriön taustalla saattaa olla esimerkiksi diagnosoimaton neurologinen tila, struktuurien puute, olosuhteiden epävarmuus, tekemisen puute, turvattomuus, tunne-elämän vaikeudet, stressi, pelko tai oman toiminnan ohjaamisen vaikeudet. (Karjalainen ym. 2020, 197–206.)

4 Aiemmat opinnäytetyöt ja tutkimukset

Heleste, Hertell ja Kallio (2017) ovat opinnäytetyössään selvittäneet 5–6-vuotiaiden lasten kokemuksia vanhempiensa älylaitteiden käytöstä. Tulosten mukaan älylaitteet ovat merkittävästi läsnä lasten arjessa. Kaapu ja Kuokkanen (2019) ovat laatineet opinnäytetyössään oppaan varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille, jota varhaiskasvatuksen opettajat voivat käyttää tukena varhaiskasvatussuunnitelma –keskusteluissa. Satu Valkonen (2012) on tarkastellut väitöskirjassaan television merkitystä 5–6-vuotiaiden lasten arjessa. Tutkimuksen mukaan lapsi heijastaa television kautta itseään koskevia käsityksiä sekä näkemyksiä muista ihmisistä ja ympäröivästä maailmasta.

Raudaskoski, Mantere ja Valkonen (2019) kirjoittavat, että älypuhelimien roolin voi hahmottaa toisen tyyppisenä tarkkaavaisuuden kannalta verrattaessa sitä perinteisiin medioihin, kuten lehdet tai televisio. Vanhemmuuden vuorovaikutuksessa ne vievät vanhemman havainnointia lapsestaan uudella tavalla. Lahtisen (2018) tutkimuksen mukaan älylaitteiden liiallinen käyttö voi johtaa vähäisempään läsnäoloon lapsen kanssa ja puutteellinen vuorovaikutus voi vaikuttaa haitallisesti lapsen puheen ja kielen kehittymiseen.

5 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä on: Millainen on älylaitteiden yhteys varhaiskasvatusikäisten lasten ja heidän vanhempien väliseen vuorovaikutukseen? Opinnäytetyön aihe on hyvin ajankohtainen koko ajan digitalisoituvassa yhteiskunnassamme, jossa älypuhelimien käyttö kuuluu osaksi arkea.

Tarkoituksena on selvittää kysymystä kirjallisuuskatsauksena aiempien aihetta käsittelevien tutkimusten pohjalta. Tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen ammattilaisille, huoltajille ja laaja-alaisesti eri asiantuntijoille tietoisuutta aiheesta. Myös varhaiskasvatusta tulisi pyrkiä kehittämään näyttöön perustuen. Tämä onnistuu hyvin laadukkaiden kirjallisuuskatsausten pohjalta, joissa tutustutaan aiempiin jo olemassa oleviin tutkimuksiin.

6 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

6.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on hyvä silloin, kun halutaan kuvata todellista elämää ja tutkittavaa kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimys löytää tosiasioita sen sijaan, että todentaisi jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.) Tutkijan pyrkimyksenä on saada selville tutkittavien näkökulma tutkittavana olevasta ilmiöstä (Kiviniemi 2001, 68). Laadullisen tutkimuksen kohteena on usein ihminen ja ihmisen ympäristö. Nämä tekijät yhdessä muodostavat tarkastelun kohteen eli elämismaailman. Elämismaailma rakentuu yhteisöstä, sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, arvotodellisuudesta ja ihmisten välisistä suhteista. (Varto 1992, 23, 24.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus perustuu suhteellisen pieneen tapausmäärään, jolloin puhutaan aineiston tarkoituksenmukaisesta poiminnasta, teoreetti-

sesta tai harkinnanvaraisesta näytteestä. Tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jostain tapahtumaa eikä pyritä tilastollisiin yleistyksiin. (Eskola & Suoranta 1998, 60–61.)

Laadullisessa analyysissä aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena. Laadullinen analyysi vaatii poikkeavaa absoluuttisuutta suhteessa tilastolliseen tutkimukseen. Kaikki luotettavina pidetyt seikat tulee kyetä selittämään niin, etteivät ne ole ristiriidassa esitetyn tulkinnan kanssa. Tilastolliset todennäköisyydet eivät kelpaa laadullisen analyysin johtolangoiksi. Laadullinen analyysi koostuu havaintojen pelkistämisestä sekä arvoituksen ratkaisemisesta. (Alasuutari 2007, 38–39.)

Havaintojen pelkistämisessä voidaan nähdä kaksi eri osaa. Aluksikin aineiston tarkastelu lähtee aina vain tietystä teoreettis-metologisesta näkökulmasta. Huomio kiinnittyy aineiston tarkastelussa siihen, mikä on teoreettisen viitekehyksen kannalta kaikkein olennaisinta. Havaintojen pelkistämisen toisessa vaiheessa ideana on karsia havaintomäärää havaintojen yhdistämisellä. Tähän tavoitteeseen päästään etsimällä havaintojen yhteinen piirre, nimittäjä tai sääntö. Lähtökohtana havaintojen yhdistämisessä on ajatus siitä, että aineistossa on näytteitä samasta ilmiöstä. (Alasuutari 2007, 40.)

Yleensä empiirisen sosiaalitutkimuksen metodiikaksi puhuttaessa arvoituksen ratkaisemisen vaihetta kutsutaan tulosten tulkinnaksi. Tuotettuja johtolankoja ja käytettävissä olevia vihjeitä käytetään pohjana merkitystulkinnalle tutkittavasta ilmiöstä. Kyseistä tutkimuksen vaihetta voidaan nimittää myös rakennekokonaisuuden muodostamiseksi. Mitä enemmän käytettävissä on ratkaistavana olevaan mysteeriin vihjeitä, sen paremmin tutkija voi luottaa ratkaisun mielekkyyteen. Tieteellinen tutkimus ei voi kuitenkaan koskaan saavuttaa täydellistä varmuutta. (Alasuutari 2007, 44–48.)

6.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsauksessa tutkitaan tehtyä tutkimusta sekä tehdään tutkimusta tutkimuksesta. Aiempien tutkimuksien avulla kootaan tutkimuksien tuloksia, jotka ovat lähtökohtana uusille tutkimustuloksille. Kirjallisuuskatsauksen avulla rakennetaan kokonaiskuvaa tietyistä asiakokonaisuudesta. Kirjallisuuskatsaus antaa mahdollisuuden käsitellä ja tiivistää laajoja aineistoja tuottaen uutta tietoa tärkeistä kysymyksistä. Lisäksi kirjallisuuskatsaus palvelee tieteenalan tuntemusta. Se laittaa tutkijan perehtymään oman alansa keskusteluun pitkällä aikavälillä. (Salminen 2011, 3–4, 22.) Opinnäytetyömme toteutuu laadullisena opinnäytetyönä kirjallisuuskatsauksen muodossa.

Kirjallisuuskatsaus on metodisesti monipuolinen ja se on jaettu kolmeen eri tyyppiin. Kyseiset kolme eri tyyppilajia ovat kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus sekä meta-analyysi. Kirjallisuuskatsauksella tavoitellaan yleiskatsauksellisuutta liittyen aihepiiriin tai ongelmaan pyrkien asettamaan tutkimuksen sekä historialliseen että oman tieteenalansa kontekstiin. (Salminen 2011, 6–11.)

Kirjallisuuskatsaus tarjoaa kattavat ohjeet työskentelyn etenemiseksi, tiedon etsimiseksi sekä arviointia varten. Tekoprosessin ensimmäinen askel on tutkimuskysymyksen asettaminen, toisena kirjallisuuden ja tietokantojen valinta sekä kolmantena vaiheena hakutermin valinta, jotka voivat olla sanoja tai fraaseja. Jotta jäljelle jäävä materiaali vastaisi tutkimuskysymystä, on tärkeää valikoida ja rajata hakutermit ja hakutulokset huolellisesti. Seulontavaiheessa päätetään, mitkä kielet ja vuodet kelpuutetaan rajaaviksi kriteereiksi ja tämän jälkeen hakutuloksia seulotaan metodologisessa mielessä. Pyritään arvioimaan artikkeleiden ja tutkimusten tieteellistä laatua ja valikoidaan katsaukseen vain laadukkain materiaali. Seuraavassa vaiheessa tehdään itse katsausta. Katsaus vaatii standardoidun muodon, jonka mukaan artikkeleista kerätään tietoa. Näin katsauksesta saadaan luotettava ja pätevä. Viimeisenä vaiheena on tulosten syntetisointi. (Salminen 2011, 10–11.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi kirjallisuuskatsauksen muoto, joka perustuu tutkimuskysymykseen ja tuottaa valitun aineiston perusteella kuvailevan, laadullisen vastauksen. Se on yksi yleisimmin käytetyistä kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä. Sitä käytettäessä aineistot ovat laajoja ja aineiston valintaa eivät rajaa metodiset säännöt. Tätä tutkimusmenetelmää hyödyntäen tutkijan on mahdollista saada selville, mitä tutkittavasta ilmiöstä jo tiedetään. Luonteeltaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus on aineistolähtöistä ja ymmärtämiseen tähtäävää ilmiön kuvausta. Tämän menetelmän kautta tutkittava ilmiö pystytään kuitenkin kuvaamaan laaja-alaisesti ja tarvittaessa luokittelemaan tutkittavan ilmiön ominaisuuksia. (Kangasniemi ym. 2013, 293–295.)

Työskentelymme edetessä kuvaileva kirjallisuuskatsaus valikoitui oman opinnäytetyömme metodiksi. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineiston valinta ja analyysi on aineistolähtöistä, ja ne toteutuvat osittain yhtä aikaa. Koimme tämän metodin toimivan parhaiten meidän tutkimuskysymyksemme kanssa. Valittaessa aineistoa pitää miettiä niiden merkitystä katsauksessa tutkimuskysymykseen vastaamisen kannalta. Tärkein mittari aineiston valintaan on, että se mahdollistaa tutkimuskysymyksen tarkastelun ilmiölähtöisesti suhteessa muihin tutkimuksiin. Taulukointia voidaan käyttää aineiston valinnan tukena jäsentämään aineistoa sekä havaitsemaan tutkimusten tarjoama sisällöllinen merkitys tutkimuskysymykselle ja yhteys muuhun valittuun aineistoon. (Kangasniemi ym. 2013, 295–296.)

Jäsentyneen kuvailun rakentaminen on tämän tutkimusmenetelmän ydin. Analysoimalla, syntetisoimalla ja yhdistelemällä aiempaa tutkimusta kriittisesti, on mahdollista syntyä uusi tulkinta aineistosta. Aineistoa vertaillaan sisäisesti, analysoiden niiden heikkouksia ja vahvuuksia. Synteesin luomisen avulla on tarkoitus pystyä tekemään laajempia päätelmiä aineistosta vastaten tutkimuskysymykseen. Mahdollisuus on ottaa muutama päälähde analyysin perustaksi, jota kritisoidaan tai täsmennetään muun aineiston pohjalta. Tämän tulee olla kriittisesti harkittua ja perusteltua. (Kangasniemi ym. 2013, 296–297.)

Tavallisesti kirjallisuuskatsauksella pystytään selvittämään enemmän sitä, millä laajuudella ilmiötä on tutkittu, eikä niinkään tutkimusten syvyyttä ja laatua (Rumrill, Fitzgerald & Merchant 2010, 401). Tutkijalta sen käyttö edellyttää syvällistä

perehtymistä itse menetelmään, jotta sitä käyttäen voitaisiin tuottaa luotettavaa tietoa. Se voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen. Ensiksi tulee valita tutkimuskysymys ja sen jälkeen on aineiston valitseminen, jonka jälkeen kuvailun rakentaminen ja viimeisenä tuotetun tuloksen tarkasteleminen. (Kangasniemi ym. 2013, 291–298; Salminen 2011, 6.)

Kirjallisuuskatsauksen lopuksi tuloksia tarkastellaan sekä sisällöllisesti että menetelmällisesti pohdiskellen. Katsaukseen tiivistetään keskeisimmät tulokset arvioiden niitä laajempaan yhteiskunnalliseen tai teoreettiseen kontekstiin. Tarkastelussa voi hyvän tieteellisen tavan mukaisesti kritisoida ilmaistua tutkimuskysymystä. Lopussa tulee olla myös kirjallisuuskatsauksen etiikan ja luotettavuuden arviointi. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen käyttöä koskevat eettiset kysymykset liittyvät tutkimusetiikan noudattamiseen katsauksen kaikissa vaiheissa. Eettiset kysymykset korostuvat kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmällisen väljyyden vuoksi. Riittävän selkeällä, läpinäkyvällä ja yksityiskohtaisella läpi työn etenevällä raportoinnilla voidaan lisätä tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. (Kangasniemi ym. 2013, 292–298.)

7 Opinnäytetyön tutkimusprosessi

7.1 Aiheen valinta ja merkitys

Tutkimus lähtee liikkeelle ensin aiheen valinnasta. Aiheen valinnassa on hyvä miettiä kysymyksiä, miten kiinnostava aihe on, miten sopiva aihe on omalle tieteenalalle, miten merkittävä aihe on yhteiskunnallisesti katsoen tai voiko tutkimuksen avulla lisätä tietoa tai ymmärrystä aiheesta. Lisäksi aiheen hahmottamista edistää uusimpaan aiheeseen liittyvään tutkimustietoon perehtyminen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 173–175.)

Opinnäytetyömme tehtävänä on toteuttaa kirjallisuuskatsaus tutkimuskysymyksestä, millainen yhteys älylaitteilla on varhaiskasvatusikäisten lasten ja heidän

vanhempiensa vuorovaikutukseen. Kirjallisuuskatsaus auttaa hahmottamaan aiheesta tehtyä uusinta tutkimusta sekä varhaiskasvattajia ymmärtämään sitä muutosta, jossa Alfa-sukupolven lapset elävät. Meneillään on tavallaan suuri ja hallitsematon ihmiskoe, sillä meillä ei ole vielä tutkimustietoa siitä, millaiseen aikuisuuteen ja vanhuuteen näin suuri määrä istumista ja tietoteknisten laitteiden käyttöä johtaa. Nykyiset varhaiskasvatuksen piirissä olevat lapset siirtyvät nopeasti kohti teini-ikää ja aikuisuutta. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja ihmisen myöhemmälle elämälle.

7.2 Tutkimusaineiston haku

Kirjallisuuskatsauksemme tutkimuskysymys määrää sen, millaisen aineiston keräämme ja millainen menetelmä sen analyysissä on kannattavin käyttää. On tärkeää, että hankimme analysoitavan aineiston tutkimuskysymykseen liittyvien hakusanojen avulla tietokannoista. Tutkijoille kehitetyn Google Scholar- palvelun kautta pystyy tekemään monihaun yhdellä kertaa monista tieteellisen kirjallisuuden tietokannoista. Aineistoja on useilta eri tieteenaloilta ja monista lähteistä. Kaikista Google Scholarin hakutuloksista löytyy myös bibliografiset tiedot: tekijä(t) ja julkaisulähde. Valmiina oleviin aineistoihin on suhtauduttava kuitenkin aina kriittisesti ja on punnittava niiden luotettavuutta, mikä merkitsee lähdekritiikkiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2013, 94, 189.)

Valitsimme aluksi keskeisiksi hakusanoiksi alla luetellut käsitteet ja tietokannoiksi Google Scholar sekä Theseus. Aikarajaus hakutulosten välillä oli vuodet 2015–2020. Tutkimuksen keskeiset käsitteet ja sitä kautta keskeiset hakusanat ovat:

- Alle kouluikäinen lapsi
- Vanhemmat
- Älypuhelin
- Vuorovaikutus

Teimme ensimmäisiä hakukokeiluja yllä olevilla käsitteillä Karelia Finnan ARTO-tietokantalistauksesta ja Google Scholarin kautta. Arto-tietokannasta hakutuloksiksi tuli 1 tulos. Kokeilimme hakuprosessin alussa lapsikäsitteestä monia saman kaltaisia sanoja, kuten ”alle kouluikäinen lapsi”, ”lapsi”, ”varhaiskasvatusikäinen”. Älylaitteesta kokeilimme monia synonyymeja, kuten ”älypuhelin”, ”älylaite”, ”digi”. Vanhemmat-käsitettä vaihdoimme välillä käsitteeseen ”perhe”, ”huoltaja” tai ”vanhempi”.

Seuraavaksi kokeilimme eri yhdistelmiä ja sanakatkaisuja kyseisistä hakusanoista. Aloitimme aineiston haun Google Scholar-hakupalvelun kautta. Aineistoja haettiin yllä olevilla hakusanoilla sekä tarkennetulla haulla. Tarkennetussa haussa asetimme hakuehdoksi sisältäen tarkan ilmauksen ”älylaite” ja kokeilimme sanakatkaisuja ”älypu”, ”laps”, ”vanhem” ja ”vuorovai” aiemmin asetetuista hakusanoista muokaten. Lisäsimme hakusanoiksi vielä sanan ”digi”. Google Scholar antoi hakutulokseksi 14 tulosta. Luimme kaikki hakupalvelun antamat 14 tulosta läpi. Tiivistelmien pohjalta valikoimme viisi aineistoa, jotka vastasivat parhaiten tutkimuskysymykseemme:

- Varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttö ja sen tukeminen kodin ja päiväkodin yhteistyössä–Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksiä. S. Kaartokallio - 2020.
- ” Yhteinen aika menettää merkitystään, kun samaan aikaan selaa somea”. –Vanhempien älylaitteiden käyttö suhteessa kasvokkaiseen vuorovaikutukseen perheessä. S. Göös, L Paavola - 2020.
- Älylaitteiden ja median käytön vaikutukset alle kouluikäisten lasten mielenterveyteen. C. Pasanen, T. Pajarinen - 2020.
- Pulelin pois!! -Digitaalinen media perheessä. M. Kokkonen, V. Koramo - 2018.
- "... sillein ettei oo mittään tekemistä sitte.": lasten kokemuksia vanhempiensa älylaitteiden käytöstä. AL. Heleste, M. Hertell, E. Kallio - 2017.

Tulostimme aineistot ja tämän jälkeen molemmat opinnäytetyön tekijät lukivat nämä huolellisesti läpi. Kävimme yhteistä keskustelua aineistojen sisällöstä ja

tarkastelimme aineistoja kriittisesti, mitkä olivat sisällöltään meidän tutkimuskysymykseemme vastaavia. Valitsemistamme aineistoista rajautui tässä vaiheessa pois yksi tutkimus. Syynä rajaamiselle oli se, ettei se vastannut meidän tutkimuskysymykseemme.

Kokeilimme Academic Search Elite-hakupalvelun kautta hakua hakusanoilla ”smart device”, ”child”, ”parent”, ”digi” ja ”interaction”. Haku tuotti 90 tulosta, mutta tuloksissa ei ollut meidän tutkimuskysymyksemme sopivia aineistoja. MEDIC-hakupalvelun kautta hakusanoilla ”lapsi” AND ”älylaite” hakutuloksia saatiin 1 otsikolla ”Viekö älylaite vauvalta vanhemman?”. Päästäkseen lukemaan artikkelia enemmän sivusto vaati kirjautumistunnukset.

Jatkoimme aineiston hakua vielä UEF Primo - verkkokirjaston tietokannasta. Hakusanoina käytimme ”Parent-child interaction”, ”mobile devices”. Rajasimme tulokset vuosille 2015–2020 julkaistuihin tutkimuksiin sekä tutkimuksiin, jotka ovat saatavilla verkosta ja ovat vertaisarvioituja kausijulkaisuja. Saimme tuloksia 175 kappaletta. Valitsimme tarkempaan tarkasteluun tutkimukset:

- Maternal Mobile Device Use During a Structured Parent–Child Interaction Task. Radesky Jenny, Miller Alison L., Rosenblum Katherine L., Appugliese Danielle, Kaciroti, Niko & Lumeng, Julie C.
- Impact of parents mobile device use on parent-child interaction: A literature review. Kildare Cory A & Middlemiss Wendy.
- Media Use of Mothers, Media Use of Children, and Parent–Child Interaction Are Related to Behavioral Difficulties and Strengths of Children. Poulain Tanja, Ludwig Juliane, Hiemisch Andreas, Hilbert Anja, Kiess Wieland.

Luotettavuus ilmaisesta tiedosta on osattava tehdä itse. Järkevä ratkaisu on käyttää valmiiksi tiukan valvonnan läpikäynyttä aineistoa ja lähteitä. Google Scholarin lisäksi Scirus on suositeltava tieteellisessä Internet-tiedonhaussa, jossa haakuominaisuuksia, tietosisällön valintaa, kuvailua ja valvontaa kehitetään jatkuvasti tieteellisen tiedon etsimistä varten. (Tähtinen, 2007, 13.)

Lähdimme kokeilemaan Scirus-tietokantaa, sivusto ohjautui ScienceDirect-nimiselle sivustolle. Sivustolle täytyi aluksi rekisteröityä. Haimme artikkeleita hakusanoilla ”child” ja ”smartphone”. Haku tuotti 5176 tulosta. Lisäsimme hakusanaksi vielä ”interaction”, jolloin hakutuloksia syntyi 3123. ”Parent”-hakusanan lisäyksen jälkeen hakutuloksia tuli 1868. Kun hakusanaksi lisäsi vielä ”digi”, tippui tulokset kuuteen hakutulokseen ja tulokset eivät enää vastanneet tutkimuskysymykseemme. Pudotimme ”digi”-hakusanan pois ja rajasimme hakua vuosilukuihin 2015–2020, jolloin hakutuloksia jäi 1616. Lisäsimme hakusanaksi ”development”, hakusanoja jäi 1592. Rajasimme hakutulokset pelkästään vuodelle 2020 ja hakutuloksia jäi 1445. Hakuvuosi 2020 ja hakusanat ”smartphone”, ”family members”, ”interaction”, ”child” ja ”development” tuottivat 1128 tulosta.

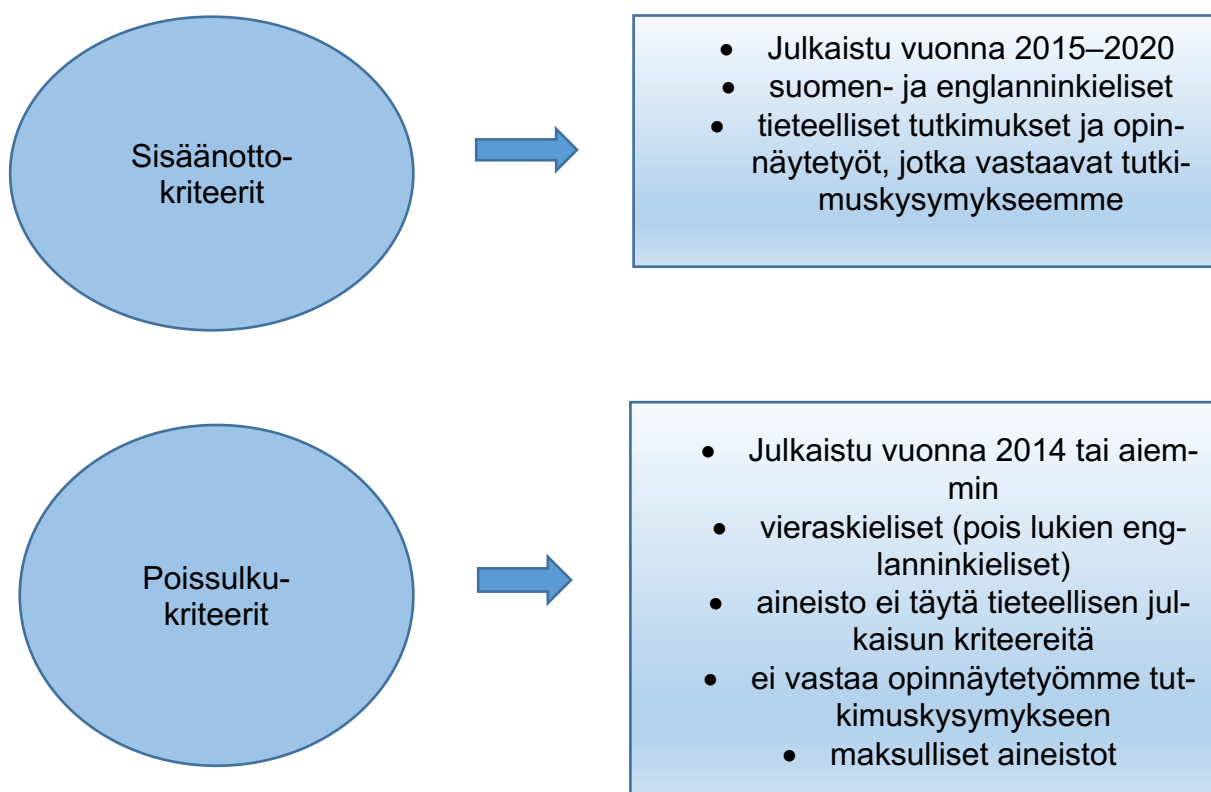
Hakuvuodeksi pystyi rajaamaan vuoden 2021, jolloin tuloksia edellä mainituilla hakusanoilla jäi 13. Kaikkia tutkimuksia silmäillessä vain yksi tutkimus näistä oli sellainen, mihin katsoimme järkeväksi lähteä tarkemmin tutustumaan. Tutkimus oli englanninkielinen kirjallisuuskatsaus ja nimeltään ”Antecedents and consequences of problematic smartphone use: A systematic literature review of an emerging research area”. Tarkempaan tarkasteluun otetun artikkelin tiivistelmässä selventyi, että katsauksessa tutkittiin erityisesti älypuhelinien ongelmallista käyttöä, havaintoja väestötekijöistä sekä selityksiä älypuhelinien käytölle. Tutkimuksessa ei käyty juurikaan läpi älypuhelinien käytön yhteyttä perheenjäsenten väliseen vuorovaikutukseen. Jatkoimme vielä hakuyritystä poistamalla hakusanoista hakusanan ”family members” ja hakuvuosi edelleen 2021, jolloin hakutuloksia saatiin 27. Tämä ei tuottanut haluttua tulosta.

Kokeilimme uutta hakua hakusanoilla ”early interaction”, ”parent”, ”child” ja ”smart screen”. Hakuvuosi 2020. Hakurajaus pelkkiin tutkimusartikkeleihin. Julkaisun otsikoksi rajasimme ”Early Childhood Research Quarterly”. Haku tuotti paljon tuloksia, mutta ei tutkimuskysymykseemme suoraan vastaavaa tulosta.

Seuraavan hakukokeilun teimme hakusanoilla ”smart screen use” ja ”early interaction” ja ”mother”. Haku tuotti tutkimuksen nimeltä ”Parents’ Perceptions about the Mobile Technology Use of Preschool Aged Children”. Tämän tutkimuksen

tarkoituksena on ollut tutkia, kuinka esikouluikäisten vanhemmat käyttävät mobiiliteknologiaa sekä vanhempien huolta mobiililaitteiden käytöstä. Kyseinen tutkimus ei antanut suoranaista vastausta tutkimuskysymyksellemme. Tässä vaiheessa tulimme siihen tulokseen, että lähdemme tekemään analyysia tähän mennessä löytyneestä aineistoista. Koimme tämänhetkisen aineiston riittäväksi tutkimuskysymyksemme kannalta.

Kirjallisuuskatsaukseen käytettäviä alkuperäistutkimuksia määritellään tarkoilla sisäänottokriteereillä. Kriteerit perustuvat katsauksen tutkimuskysymyksiin. (Stolt & Routasalo 2007, 59.) Alla olevassa Kuviossa 1 käymme läpi sisäänottokriteerit ja poissulkukriteerit.

Kuvio 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Valitsimme analysoitavat tutkimukset sisäänottokriteereiden mukaan. Sisäänottokriteereinä meillä oli, että tutkimus tai opinnäytetyö on julkaistu vuosina 2015–

2020 ja ne ovat suomen- tai englanninkielisiä ja tutkimukset vastaavat tutkimuskysymykseemme. Meidän poissulkukriteereinämme oli tutkimukset, jotka on julkaistu vuonna 2014 tai aiemmin, jotka on julkaistu muilla kielillä kuin suomeksi tai englanniksi, maksulliset aineistot, tutkimukset, jotka eivät vastaa meidän tutkimuskysymykseemme sekä mikäli ne eivät täytä tieteellisen julkaisun kriteereitä. Emme määritelleet sisäänottokriteereihin sitä, millä metodilla tehtyjä tutkimuksia valitsemme. Näillä kriteereillä pystyimme rajaamaan meidän opinnäytetyömme aineistoa järkevästi. Meidän tuli läpi opinnäytetyöprosessin palata näihin kriteereihin. Jouduimme rajaamaan muuten mielenkiintoista aineistoa pois, koska ne eivät menneet meidän kriteerien sisälle. Tarkensimme myös kriteereitämme opinnäytetyöprosessin aikana. Kriteerit ohjasivat tiedonhakuamme ja auttoivat etsimään meidän tutkimuskysymykseemme sopivia tutkimuksia.

7.3 Tutkimusaineiston kuvaus

Tiedon haun jälkeen valikoimme kirjallisuuskatsauksemme aineistoon neljä suomenkielistä ja kolme englanninkielistä tutkimusta. Olemme kuvanneet valittua aineistoa lyhyesti seuraavissa kappaleissa.

Aineistoomme valikoitunut Camilla Pasasen ja Tea Pajarisen kuvaileva kirjallisuuskatsaus nimeltä ”Älylaitteiden ja median käytön vaikutukset alle kouluikäisten lasten mielenterveyteen” oli laajuudeltaan 42 - sivuinen opinnäytetyö. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata älylaitteiden käytön vaikutuksia alle kouluikäisten lasten mielenterveyteen.

Satu Kaartokallion tekemässä pro gradu - tutkielmassa ”Varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttö ja sen tukeminen kodin ja päiväkodin yhteistyössä” oli tarkoituksena selvittää vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksiä varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käytöstä, käytön tukemisesta ja kodin ja päiväkodin yhteistyöstä. Tutkimuskysymyksiä oli kolme: Mitkä ovat vanhempien ja henkilöstön näkemykset 1) lasten digitaalisen median käytöstä? (2) lasten digitaalisen median käytön tukemisesta? (3) yhteistyöstä lasten

digitaalisen median käytön tukemisessa. Tutkimus oli toteutettu verkkokyselynä vanhemmille ja päiväkodin henkilöstölle. Tutkimus oli laajuudeltaan 77 - sivuinen.

Anna-Leena Heleste, Matilda Hertell ja Elina Kallio ovat tehneet opinnäytetyön "...sillein ettei oo mittään tekemistä sitte.": lasten kokemuksia vanhempiensa älylaitteiden käytöstä. Tutkimus on selvittänyt 5–6-vuotiaiden lasten kokemuksia vanhempiensa älylaitteiden käytöstä.

Saara Göös ja Leena Paavolan opinnäytetyö aiheesta "Yhteinen aika menettää merkitystään, kun samaan aikaan selaa somea". – Vanhempien älylaitteiden käyttö suhteessa kasvokkaiseen vuorovaikutukseen perheessä on laajuudeltaan 80 - sivuinen. Tämäkin tutkimus on lähtenyt liikkeelle pinnalla olleen yhteiskunnallisen älylaitekeskustelun myötä ja tutkimus on lähtenyt etsimään vastauksia kysymyksiin, minkälaisia vaikutuksia vanhempien älylaitteiden käytöllä on suhteessa kasvokkaiseen vuorovaikutukseen lasten kanssa sekä koettuun hyvinvointiin vanhempien välisessä parisuhteessa. Tutkimuksen kohderyhmäksi on valikoitunut lapsien sijasta Suomessa asuvat alaikäisten lasten vanhemmat.

Tanja Poulainin, Juliane Ludwigin, Andreas Hiemischin, Anja Hilbertin ja Wieland Kiessin kirjoittama artikkeli nimeltä "Media use of mothers, Media use of children, and parent-child interaction are related to behavioral difficulties and strengths of children" on julkaistu vuonna 2019 kansainvälisessä ympäristötutkimus- ja kansanterveyslehdessä. Tutkimuksessa on selvitetty lasten ja äitien mediankäytön sekä vanhempien ja lasten välisen vuorovaikutuksen yhteyttä lasten käyttäytymiseen ja vaikeuksiin. Tutkimuksessa on käytetty vahvuuksia ja vaikeuksia -kyseilylomaketta. Tutkimusotokseen kuului 773 kappaletta 2–9-vuotiasta lasta ja heidän äitinsä.

Cory A. Kildaren ja Wendy Middlemissin artikkeli Impact of parents mobile device use on parent-child interaction: A literature review on vuonna 2016 julkaistu kirjallisuuskatsaus, jonka aineisto on 27 tutkimusta. Se pyrkii antamaan yleiskatsauksen vanhempien mobiililaitteiden käytöstä johtuvista häiriötekijöistä heidän huolehtiessa lapsistaan. Artikkelin on julkaistu Computers in Human Behavior -julkaisussa.

Jenny Radesky, Alison L. Miller, Katherine L. Rosenblum, Danielle Appugliese, Niko Kaciroti ja Julie C. Lumeng kirjoittavat artikkelissaan Maternal mobile device use during a structured parent-child interaction task tutkimuksesta, jossa he selvittivät 225 äiti-lapsiparin vuorovaikutusta ja äitien kännykän käyttöä lasten ollessa noin 6-vuotiaita. Tutkimus tapahtui strukturoidun laboratoriotehtävän menetelmin, joka videoitiin.

7.4 Aineiston analysointi

Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydin. Analyysivaiheen aikana tutkijalle selviää, millaisia vastauksia hän saa tutkimuskysymyksiinsä. (Hirsjärvi ym. 2013, 221.) Tutkimusraportissa tulee kuvata selkeästi, miten aineisto on kerätty ja kuinka se on analysoitu. Tutkimuksen kulku on hyvä selittää vaihe vaiheelta, milloin, missä ja miten tehtiin? Analyysin jokainen vaihe kirjoitetaan auki loogisesti ja johdonmukaisesti, jotta lukija voi seurata polkua tuloksiin asti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 181.) Aineistoksemme valikoitui yhteensä seitsemän tutkimusta ja opinnäytetyötä.

Hyödynnämme opinnäytetyössämme aineistolähtöistä sisällönanalyysi menetelmää. Sisällönanalyysimenetelmällä analysoidaan dokumentteja, joita ovat esimerkiksi kirjat, artikkelit, päiväkirjat, kirjeet, haastattelu, puhe, keskustelu, dialogi, raportit ja lähes kaikki kirjalliseen muotoon saatettu materiaali (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Sisällönanalyysia voidaan hyvin käyttää apuna kirjallisuuskatsauksessa. Kirjallisuuskatsausta tehdessä tutkija voi käyttää sisällönanalyysiä apunaan laatiessaan luokittelurunkoa, jonka varassa hän esittää tutkimustietonsa kootusti ja tiivistetysti.

Sisällönanalyysissä aineiston tarkastelu tapahtuu eritellen, eroja ja yhtäläisyyksiä etsien sekä tiivistäen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan valmiiksi tekstimuotoisia aineistoja. Sisällönanalyysin avulla on tarkoitus muodostaa käsitys tutkittavasta ilmiöstä, joka kytkee tulokset tutkittavan ilmiön laajempaan kontekstiin sekä aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. Sisällönanalyysistä

puhutaan, kun tarkoitetaan sanallista tekstin sisällön kuvausta. Tutkimusaineiston laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto on ensin paloitteltava pieniin osiin, käsitteellistettävä ja lopuksi järjestettävä uudeksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–116.)

Tuomi ja Sarajärvi (2018) kuvaavat aineistolähtöisen laadullisen aineiston analyysia kolmivaiheiseksi prosessiksi, johon kuuluu aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Tutkimusaineiston analyysi etenee vaiheittain. Ennen aloittamista sisällönanalyysissä tulee määrittää analyysiyksikkö, joka voi olla yksittäinen sana, lause tai ajatuskokonaisuus, joka sisältää useita lauseita. Tutkimustehtävä ja aineiston laatu määrittävät analyysiyksikön. Aineiston redusoinnissa eli pelkistämässä analysoitava informaatio voi olla esimerkiksi havainnointi, asiakirja tai dokumentti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–123.)

Ensimmäinen vaihe sisällönanalyysissä on alkuperäisinformaation pelkistäminen niin, että aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois. Informaatio voidaan tiivistää tai pilkkoa osiin. Pelkistäminen voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että aineistosta etsitään tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja. Erilaisia ilmiöitä tai samoja kuvaavia ilmaisuja voidaan erotella, vaikka alleviivaamalla niitä eri värisillä kynillä. Informaatiosta etsitään tutkimustehtävää kuvaavat alkuperäiset ilmaukset sekä niitä kuvaavat pelkistetyt ilmaukset. Pelkistettyjen ilmausten listaaminen voidaan tehdä esimerkiksi allekkain eri konseptille informaatiosta mitään poistamatta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.)

Tulostimme kaikki aineistot ja alleviivasimme sieltä tutkimustehtäväämme kuvaavia alkuperäisiä ilmaisuja. Analysointia varten pelkistimme alkuperäisiä ilmaisuja ja teimme niistä itsellemme taulukon, jota käytimme työkaluna analysointiprosessissa. Poimimme aineistosta tutkimustehtävää kuvaavia samankaltaisia ilmaisuja, joista muodostimme pelkistetyt alkuperäisilmaisut.

Seuraava vaihe informaation redusoinnin jälkeen on klusterointi eli ryhmittely. Aineistosta koodatut alkuperäiset ilmaukset katsotaan läpi tarkasti ja aineistosta

etsitään samankaltaisuuksia tai/ja eroavaisuuksia. Käsitteet, jotka kuvaavat samaa ilmiötä, ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi, joista muodostuvat alaluokat. Alaluokat saavat nimensä luokan sisältöä kuvaavasta käsitteestä. Yksikköluokitteluna voi olla esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuus, käsitys tai piirre. Aineisto tiivistyy, kun yksittäiset tekijät sisällytetään yleisimpiin käsitteisiin. Ryhmittelyssä luodaan pohja tutkimuksen perusrakenteelle. Luokittelua jatketaan alaluokkia yhdistelemällä, jolloin muodostuu yläluokkia ja yläluokkia yhdistelemällä muodostuu pääluokkia. Pääluokat nimetään aineistosta nousevan ilmiötä kuvaavan aiheen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124–125.)

Klusteroinnin jälkeen seuraa aineiston analysointivaiheessa abstrahointi eli käsitteellistäminen. Tässä vaiheessa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja tämän perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Klusteroinnin nähdään olevan jo osa abstrahointivaihetta. Kirjallisuuskatsauksessa sisällönanalyysin ollessa enemmänkin apuväline, useimmiten jo alaluokkien, ehkä joskus yläluokkien, luokittelu on riittävää. Näiden avulla aineisto saadaan ryhmiteltyä ja järjestettyä eikä lähtökohtana ole edes pyrkiä aineiston abstrahointiin kirjallisuuskatsausta tehtäessä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125–140.) Katsoimme riittäväksi luokitella kirjallisuuskatsauksen aineiston alaluokkiin ja myöhemmin yläluokkiin.

Luimme opinnäytetyömme aineistoksi valikoituneet opinnäytetyöt ja tutkimukset läpi. Haimme aineistosta tutkimuskysymyksemme pohjalta samankaltaisia ilmiöitä. Poimimme aineistosta alkuperäisilmaisuja, jonka jälkeen lausumat pelkistettiin ja ryhmiteltiin. Pelkistetyt ilmaukset ryhmittelimme alaluokkiin, joiden pohjalta syntyi kolme yläluokkaa ja lopulta opinnäytetyömme pääluokka: älylaitteen käytön yhteys lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutussuhteeseen ja sen merkitys lapsen kehitykselle. Taulukossa 1 on esimerkki pelkistettyjen ilmausten johtamisesta alaluokkien ja yläluokkien kautta pääluokkaan.

Taulukko 1. Esimerkki sisällönanalyysitaulukosta.

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
<ul style="list-style-type: none"> - Konfliktitilanteet perheissä - Tarvetta luoda yhteisiä sopimuksia älylaitteiden käytöstä - Ruutuajalle asetetut suositukset 	<p>Älylaitteen käytölle asetetut yhteiset sopimukset ja suositukset</p>	<p>Älylaitteiden rajaaminen sopimusten avulla</p>	<p>Älylaitteen käytön yhteys lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutussuhteeseen ja sen merkitys lapsen kehitykselle</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Vanhemman vaikea rajata älylaitteen käyttöä - Sopimukset, älylaitteen käytön rajaus - Tarvetta rajata älylaitteiden käyttöä 	<p>Tarve rajata älylaitteiden käyttöä</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - Vuorovaikutussuhteiden häiriintyminen - Älylaitteen käytön yhteys perheenjäsenten keskinäiseen vuorovaikutukseen - Vuorovaikutustilanteen häiriintyminen älylaitteen vuoksi - Lapsi yksin älylaitteella - Vanhemman sosiaalinen kanssa käyminen vähenee 	<p>Vuorovaikutuksen häiriintyminen</p>	<p>Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - Yhteisen ajan väheneminen - Vanhemman ruutuajan yhteys lapsen ruutuajan käyttöön - Äidin ruutu aika korostuu yhteisen tekemisen aikana 	<p>Älylaitteiden roolin lisääntyminen henkilökohtaisessa käytössä</p>		

<ul style="list-style-type: none"> - Älylaitteiden positiiviset vaikutukset vuorovaikutukselle - Mahdollisuus monipuoliseen vuorovaikutukseen 	<p>Älylaitteiden myönteinen yhteys vuorovaikutukseen</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - Oppimiseen ja kehitykseen vaikuttavat tekijät - Kielellisen kehityksen viivästyminen - Älylaitteiden vaikutukset oppimiseen - Median käytön laaja-alaiset vaikutukset lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille - Lapsen sosiaalisuuteen vaikuttavat tekijät 	<p>Älylaitteiden yhteys kehitykseen</p>	<p>Älylaitteen yhteys lapsen kehitykseen</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - Lapsen huomio vanhemman älylaitteen käytöstä - Aikuisten digitaalisen median käyttö häiritsee vuorovaikutusta lasten kanssa - Lapsen ärsyyntyminen / turhautuminen - Haasteet, joita ilmenee lapsen/vanhemman liiallisesta älylaitteiden käytöstä 	<p>Älylaitteiden tuomat käytös- ja tunnereaktiot</p>		

Saadut luokat eivät ole kirjallisuuskatsauksen tulos vaan apukeino tarkastella tiivistäen tutkimuksissa olevaa tietoa. Kirjallisuuskatsauksen tulos alkaa hahmottua vasta sitten, kun saatujen luokkien sisällä tarkastellaan lähteisiin nojaten, millaisia kuvauksia kyseisistä aiheista tutkimuksissa esitetään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 138–140.)

8 Tulokset

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kirjallisuuskatsauksen avulla vastata tutkimuskysymykseemme, millainen on älylaitteiden yhteys varhaiskasvatusikäisten lasten ja heidän vanhempiensa väliseen vuorovaikutukseen. Aineiston pohjalta havaittiin, että älylaitteet heikentävät vanhemman ja lapsen keskinäistä vuorovaikutusta, koska runsas ruutuajankäyttö vie tilaa ja vähentää lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Ruutuaika oli verrannollinen yleisesti asetettuihin ruutu-aikasuosituksiin, korkeintaan kaksi tuntia päivässä. Kaartokallion (2020) tutkimuksessa nostettiin esille, että yleisesti sovellettujen suositusten mukaan alle kaksivuotiaiden ei tulisi juurikaan käyttää digitaalista mediaa. Aineistosta nousi kolme yläluokkaa, joiden pohjalta esitämme tarkemmin opinnäytetyömme tulokset.

8.1 Älylaitteen käytön rajaaminen sopimusten avulla

Nykypäivänä lapset elävät erilaisten älylaitteiden ympäröiminä. Älylaitteita on arjessa monenlaisia, kuten televisio, tablettitietokone, älypuhelin, tietokone, pelikonsoli ja älykello. Kaartokallion (2020) pro gradu -tutkielmassa vanhemmat ja päiväkodin henkilöstö on pääosin sitä mieltä, että lapselle sopiva ikä hankkia ensimmäinen oma puhelin on 7-vuotiaana. Suurin osa tutkimuksen vanhemmista ja henkilöstöstä oli myös sitä mieltä, että 7-vuotias on valmis käyttämään älylaitteita ilman aikuisen läsnäoloa. Tutkielmassa oli nostettu kuitenkin esiin aikuisen rooli lapsen käytön ja sisällön rajaamisessa, vaikka lapsi käyttäisikin laitetta itsenäisesti. Suurin osa vanhemmista ja päiväkodin henkilöstöstä kaipasi tarkempia ruutu-aikasuosituksia pienille lapsille.

Osalla lapsista on oma älylaite käytössään. Kaartokallion (2020) tutkimuksen mukaan omaa älylaitetta käyttävät lapset käyttävät digitaalista mediaa keskimääräisesti enemmän kuin he, jotka eivät omista omaa laitetta. Aineistosta ilmenee, että useammat perheiden vanhemmat ovat huolissaan lastensa älylaitteiden käytöstä. Oikeanlainen sisältö ja niihin tutustuminen yhdessä vanhemman kanssa

voi vaikuttaa lapseen positiivisesti. Monista älylaitteiden tarjoamista sisällöistä voi löytyä monia oppimisen kohtia ja opetuskäytössä esimerkiksi tablettien käyttö voi tukea audiovisuaalista muistia. Aineisto antaa ymmärryksen siitä, että sopivat ruutuajatuotokset jo lapsuudessa voivat olla rakentamassa elämänmittaista hyvinvointia ja terveyttä.

Aineistoista nousi esille vanhempien huoli lastensa älylaitteiden käytöstä, ja osa vanhemmista oli huolissaan myös omasta median käytöstään. Huolen kantamisen lisäksi osa vanhemmista oli tottunut rajaamaan lapsensa älylaitteiden käyttöä, sekä myös omaansa, mikäli kokivat sen aiheelliseksi. Perheen aikuisten keskinäinen sopiminen lapsen digitaalisen median käytöstä oli suurimmalle osalle helppoa. Enemmän vanhempien välisiä ristiriitoja aiheutti digitaalisen median määrästä sopiminen. Jonkin verran ristiriitoja aiheutui myös ikärajojen sopimisesta ja median käytöstä arjessa.

Aineiston perusteella osassa perheistä syntyi ärsyyntymistä ja konfliktitilanteita älylaitteiden takia liittyen esimerkiksi käyttöajan määrään, ikärajiin tai käytön päättymiseen. Aineistosta ilmeni, että myös vanhempien on vaikea rajata omaa älylaitteiden käyttöään, joten näissä tilanteissa on mahdollista, että lapsi jää ilman vanhemman antamaa huomiota. Osa lapsista on huomauttanut omalle vanhemmalleen liiallisesta älylaitteen käytöstä. Vanhemman huomauttamisessa oli tarkasteltu sitä, aiheutuuko lapsen välittämä huomautus vuorovaikutuksen puutteesta. Göös ja Paavolan (2020) tutkimuksessa osa vanhemmista koki ärtymystä, mikäli lapsi keskeytti hänen älypuhelimellansa vietettyä aikaansa. Osa vanhemmista oli lapsen huomauttamisen jälkeen alkanut tarkastelemaan omia älylaitteiden käyttötottumuksiaan ja mahdollisesti ryhtynyt tekemään niihin muutoksia. Lisäksi vanhempien erilaiset ruutuajatuotokset saattoivat aiheuttaa erimielisyyksiä perheissä.

Älylaitteiden käytöstä tehdään aineistojen perusteella erilaisia sopimuksia. Kaartokallion (2020) tutkimuksessa oli hyviä esimerkkejä, kuten esimerkiksi sopimus päivittäisestä ruutuajasta, puhelinparkit, perheen yhteiset ruuduttomat hetket ja aikuisten median käytön välttäminen lasten hereillä ollessa. Älylaitteiden käyttö ja sen käyttöajan määrittäminen on vanhempien vastuulla ja tämä on yksi muista

perheen sisäisistä säännöistä ja sopimuksista. Osa vanhemmista kuitenkin jättää vastuun itse lapselle omasta älylaitteiden käytöstään.

8.2 Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus

Kaikista valitsemistamme aineistoista nousi älylaitteiden ja median käytön yhteys vuorovaikutussuhteiden häiriintymiselle, erityisesti lapsen ja vanhemman väliselle vuorovaikutukselle. Yhteys älylaitteen käytöllä, vähentyneellä perheen yhteisellä ajalla ja vähentyneellä kasvokkaisella vuorovaikutuksella on todettu melko selkeäksi. Vanhemman sekä lapsen älylaitteiden liiallinen käyttö voi häiritä vanhempi-lapsisuhdetta sekä heidän välistä vuorovaikutustaan. Myös lapsen altistuminen passiiviselle älylaitteen katselulle voi olla häiritsemässä esimerkiksi vauvan ja vanhemman välistä yhteyttä. Toki yhdessä aineistoksi valikoituneessa tutkimuksessa on hyvin pohdittu perheiden moninaisuutta, erilaisia tarpeita vuorovaikutukselle ja yhteisen ajan määrälle, mikä on kenellekin sopivaa ja normaalia.

Pasasen ja Pajarisen (2020) tutkimuksesta ilmeni, että itse sosiaaliin taitoihin älylaitteilla ei olisi suurta vaikutusta, mutta sosiaalisuuteen ja eristäytymiseen älylaitteilla saattaisi olla haitallinen vaikutus. Liiallinen älylaitteiden käyttö voi eristää lapsen ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, mikä osaltaan voi vaikuttaa lapsen sosiaaliseen käyttäytymiseen. Tämä aiheuttaa osassa vanhempia ärtymystä, sillä he odottavat lapsen olevan enemmän vuorovaikutuksessa heidän kanssaan, eikä käyttävän vain kännykkää (Kildare & Middlemiss 2017).

Pääosa aineistosta tuo esille sitä, miten älylaitteita käytettäessä vanhemman vuorovaikutus lapseensa heikkenee huomion kiinnittyessä enemmän älylaitteeseen ja siinä tapahtuviin asioihin. Näin älylaitteet vähentävät lapsen ja vanhemman välistä yhteistä aikaa. Tässä on kuitenkin yksilökohtaisia eroja vanhempien kanssa. On vanhempia, jotka ainakin omasta mielestään kokevat, ettei heidän vuorovaikutuksensa heikkene suhteessa lapseen, vaikka he pitävät älylaitetta kässissään ja käyttävät sitä. Kuitenkin heidän huomionsa on ainakin hetkellisesti älylaitteessa, eikä lapsessaan. Yhteiskunnan digitalisoituessa työn ja vapaa-ajan

välinen raja kaventuu ja yksittäisillä ihmisillä ne ovat jopa symbioosissa keskenään. Perheen arjessa tämä tarkoittaa, että lapsi joutuu kilpailemaan yhä enemmän vanhemman huomiosta. Kildare ja Middlemiss (2017) tuovat esille, että vanhemman älylaitteen käyttö heikentää vanhemman tarkkaavaisuutta suhteessa lapseensa.

8.3 Älylaitteen yhteys lapsen kehitykseen

Pasasen ja Pajarisen (2020) mukaan älylaitteet vaikuttavat hyvin kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin sekä fyysiseen, kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Mikäli median käyttö on passiivista toimintaa, ruutuaika voidaan yhdistää lasten heikentyneeseen somaattiseen terveyteen. Hyvinvointiakin ajatellen, runsas ruutuaika on yhdistetty aineiston perusteella myös ylipainoon. Runsas mobiililaitteiden käyttö voi olla häiritsemässä unta, jolloin unen laatu voi häiriintyä tai heikentyä pienillä lapsilla. Aineistosta nousee älylaitteiden yhteys kielellisen kehityksen viivästymälle, jolloin mobiililaitteet voivat olla vaarantamassa lapsen kielellistä kehitystä. Pitkät ajat yksin median äärellä voivat synnyttää lapselle kieli-ongelmia. Kielellisen kehityksen pulmat voivat olla vaikuttamassa haitallisesti myös lapsen kommunikointiin ja vuorovaikutukseen.

Pasasen ja Pajarisen (2020) tutkimuksessa tuli esille, että runsas älylaitteiden käyttö voi häiritä oppimista tai vaikuttaa kielteisesti lapsen kognitiiviseen kehitykseen. Taustalla äänтелеvä televisio ja ruutumedia voivat olla häiritseviä erityisesti imeväisikäisille ja taaperoille, koska taustamelu voi häiritä merkittäviä oppimislanteita erilaisista hetkistä ja tutkivan leikin harjoitteista. Isommillakin lapsilla taustatelevisio voi häiritä leikkejä useita kertoja, kun lapset vilkuilevat televisiota jatkuvasti leikkiessään. Medialaitteet voivat viedä lapsen huomion, jolloin se voi häiritä lapsen keskittymiskykyä ja tätä kautta myös hänen oppimistansa.

Älylaitteet voivat vähentää äidin kontaktia lapseensa koko hänen kehityksensä aikana. Imeväisiässä tämä voi vaikuttaa, ettei äiti välttämättä huomioi lapsensa ravintoon liittyviä tarpeita riittävästi. (Kildare & Middlemiss 2017.)

Useammassa tutkimusaineistossa tuli esille, että älylaitteet voivat olla vaikuttamassa keskittymiskykyyn, itsesäätelyyn sekä toiminnanohjauksen säätelyyn. Suurella ruutuajalla voi olla yhteys lapsen käyttäytymisen ja keskittymiskyvyn haasteisiin, emotionaalisiin ongelmiin ja tarkkaavaisuuden ongelmiin.

Aineistoissa on todettu lapsen kaipaavan ja tarvitsevan aikuiselta jatkuvaa emotionaalista tukea ja säätelyä inhimillisessä vuorovaikutuksessa. Lapsen kehitykselle on välttämätöntä, että vanhempi on lapsen saatavilla myös tunnetasolla. Aineistosta nousee älylaitteiden yhteys lapsen tunne-elämän kehitysviivästy-mälle/-haasteille. Teknologian runsas käyttö voi vaikuttaa haitallisesti lapsen emotionaaliseen puoleen ja aiheuttaa esimerkiksi emotionaalista passiivisuutta. Aineistosta tulee myös havainto, että lapsen ärsyntyminen vanhemman liiallisesta älylaitteen käytöstä ja äidin puutteellisesta huomiosta voi näkyä turhautumisena, tottelemattomuutena ja käytöshäiriöinä.

Useammasta aineistosta selvisi, että osalla lapsista oli välillä vaikea saada yhteyttä vanhempaansa, kun tämä oli älylaitteellaan. Esimerkiksi Heleste, Hertell ja Kallion (2017) tutkimuksessa osa lapsista oli kokenut harmistuneisuuden tunteita, koska olivat jääneet huomiotta. Lapsille odottaminen ja hiljaa oleminen olivat tilanteessa haastavia asioita, mikäli vanhempi oli pyytännyt lasta odottamaan tai pysymään hiljaa, kunnes saa hoidettua asiansa älylaitteellaan. Pitkästyminen ja paha mieli olivat myös tunteita, joita odottaminen oli lapselle tuottanut. Osa lapsista oli kuitenkin tyytyväisiä, jos saivat olla älylaitetta käyttävän vanhemman kanssa samassa huoneessa.

Poulainin, Ludwigin, Hiemischin, Hilbertin ja Kiessin (2019) kirjoittamassa artikkelissa nousi vahvasti esille se, että vanhemman runsas päivittäinen ruutu-aika saattaisi lisätä lapsen ruutu-aikatottumuksia. Vanhemman sekä lapsen korkea ruutu-aika päivässä oli yhteydessä lapsen käyttäytymisen vaikeuksiin, lapsen yliaktiivisuuden määrään sekä tarkkaavaisuuden vähenemiseen. Vähäiseksi jääneet yhteiset lapsen ja vanhemman aktiviteetit olivat yhteydessä lapsen suurempiin käyttäytymisen vaikeuksiin. Mitä enemmän vanhemmalla ja lapsella oli viikoittaisia yhteisiä aktiviteetteja, sen vähemmän lapsella ilmeni käytösongelmia, vertaissuhdeongelmia ja käytös oli kaikinensa hyvänlaatuisempaa. Useimmat

lapset toivoivat, että älylaitteiden sijaan vanhemmat esimerkiksi leikkisivät, pelasivat ja ulkoilisivat enemmän heidän kanssaan.

Osa aineistosta painottaa myös älylaitteiden positiivisia vaikutuksia lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Kaartokallion pro gradussa vanhemmat nostivat vuorovaikutuksen digitaalisen median monipuolisuuden mahdollisuudet esille. Vanhemmat näkivät positiivisena median opettavaiset sisällöt, kuten esimerkiksi englannin kielen oppimisen.

9 Johtopäätökset

Kaikista tutkimukseemme valikoituneista aineistoista nousi esille se, että älylaitteet heikentävät vanhemman ja lapsen keskinäistä vuorovaikutusta, koska runsas ruutuajankäyttö vie tilaa yhteiseltä ajalta ja vähentää tai häiritsee lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Liiallisella älylaitteiden käytöllä voi olla myös yhteys sosiaaliseen käyttäytymisen heikkenemiseen niin, että ihmisen vuorovaikutukselliset tilanteet muiden ihmisten kanssa vähenevät. Myös ruudun passiivinen katsominen, esimerkiksi television taustaääni voi häiritä lapsen leikkiin keskittymistä ja merkityksellistä oppimishetkeä.

Vanhemman ja lapsen välisen kommunikaation luonnollinen eteneminen voi häiriintyä silloin, kun älylaitteita käytetään runsaasti ja aikuisen aito läsnäolo vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. (Moisala & Lonka 2019, 10.) Älylaitteiden lisäksi päivässä pitäisi olla aikaa muillekin aktiviteeteille, kuten perheen yhteiselle ajanvietolle, läksyille, yhteisille ruokailuille, ulkoilulle, leikille ja harrastuksille sekä kaverisuhteille (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020a). Lapsen ja vanhemman välinen hassuttelu, peuhaaminen, pajaaminen ja yhteiset tekemiset ovat lapselle huippuelämyksiä. Lisäksi lapselle on tärkeää saada kaverisuhteita, joissa harjoitella yhteistä leikkiä, pelisääntöjä, empatiataitoja sekä ristiriitatilanteiden selvittämistä yhdessä aikuisen ohjaamana. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020b.)

Älylaitteet saattavat viedä vanhemman tai lapsen keskittymisen hyvinkin voimakkaasti mukaansa. Keskittyminen kiinnittyy älylaitteeseen ja muu ympärillä tapahtuva voi jäädä herkästi huomiotta. Vanhemman käyttäessä älylaitetta eri tarkoituksiin, vuorovaikutus lapseen heikkenee merkittävästi. Lapsi saattaa joutua kilpailemaan vanhemman huomiosta ja odottamaan, milloin vanhempi lopettaa älylaitteen käytön. Älylaitteen käyttö vie helposti tilaa ja aikaa myös yhteiseltä tekemiseltä.

Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus luo pohjan kielenkehitykselle. Lapsen luonnollinen kielenkehitys on uhattuna, jos lapsen ja vanhemman yhdessä vietetty aika on hyvin vähäistä. (Hakamo 2011, 13.) Merkittävässä roolissa kielenkehityksen kannalta on varhainen vuorovaikutus lapsen syntymästä saakka. Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan vanhemman ja vauvan yhteistä puuhastelua erilaisista hoitotilanteista ruokailuun. (Puura ym. 2018.) Vanhemman ja vauvan välinen vuorovaikutus on koko psyykkisen kehityksen perusta (Karjalainen & Kukkonen 2007, 69–72).

Kasvava lapsi havainnoi ympäristöään ja ottaa siitä vaikutteita kehitykseensä. Yhteiskunta digitalisoituu, joten älylaitteiden rooli ihmisten arjessa lisääntyy. Älylaitteet voivat kuitenkin vaikuttaa kielteisesti lapsen kehitykseen muun muassa vähentämällä äidin ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Suurin riski tutkimusten pohjalta on, jos lapsi jää yksin älylaitteen kanssa pidemmäksi aikaa. Älylaitteet voivat vähentää lapsen tarvitseman unen määrää tai sen laatua. Niiden yhteys lapsen kielelliseen kehitykseen voi olla myös sitä heikentävä. Älylaitteet tukevat kuitenkin myös lapsen kehitystä ja helpottavat mm. uusien asioiden oppimista ja toisaalta oikein käytettynä kielenkehitystä. Esimerkiksi tablettien käyttö opetusikäikäytössä voi tukea audiovisuaalista muistia ja monissa älylaitteiden tarjoamissa sisällöissä löytyy monia oppimisen kohtia. Osa vanhemmista näkee positiivisena asiana digitaalisen median opettavaiset ja kehittävät sisällöt, leikit ja englannin kielen oppimisen sekä monipuoliset mahdollisuudet vuorovaikutukseen. Oikeanlainen sisältö ja niihin tutustuminen yhdessä vanhemman kanssa voi vaikuttaa lapseen positiivisesti.

Kielellisen ilmaisun kehittyminen vaatii vastavuoroisuutta. Myös turvallinen kasvuympäristö on suuressa merkityksessä lapsen kielen omaksumisen kehittämisessä. Kieli on sosiaalisuuden, tunteiden ja vuorovaikutustaitojen kehittymisen sekä ilmaisemisen apuväline. (Karjalainen & Kukkonen 2007, 310–311.)

Lapsi kaipaa yhteyttä vanhempaansa ja tulosten pohjalta näyttäisi, että lapsen voi olla vaikea saada yhteyttä vanhempaansa hänen ollessa älylaitteella. Tämä synnyttää tilanteen, jossa myös lapsi saattaa alkaa viettämään aikaa älylaitteella tai vanhempi ei muuten tarkkaile riittävästi lastaan ja näin lapsen turvallisuus sekä kasvu ja kehitys saattaa vaarantua. Vanhemman tarkkaavaisuus suhteessa lapseensa siis heikkenee hänen käyttäessään älylaitetta lapsen läsnä ollessa. Lapsella voi esiintyä turhautumista, tottelemattomuutta ja käytöshäiriöitä johtuen vanhemman puutteellisesta huomiosta.

Älylaitteilla näyttäisi olevan vaikutusta hyvin kokonaisvaltaisesti eri kehityksen osa-alueilla. Median käyttö ja passiivinen toiminta ovat yhteydessä myös somaattiseen terveyteen esimerkiksi ylipainon ja univaikeuksien osalta. Kielellisen kehityksen viivästymät ovat yhteydessä kommunikoinnin vaikeuksiin ja vuorovaikutukseen sekä tätä kautta sosiaaliin suhteisiin heikentävällä tavalla. Runsas ruutuaika näyttää yhdistyvän myös erilaisiin käyttäytymis- ja keskittymiskyvyn haasteisiin, itsesäätelyyn ja toiminnanohjauksen säätelyyn sekä tarkkaavaisuuden- ja tunnepuolen ongelmiin. Lapsi kaipaa jatkuvaa emotionaalista tukea sekä säätelyä vanhemmalta heidän välisessä vuorovaikutuksessaan.

Lapsen biologinen kypsyminen sekä lapsen vuorovaikutus ympäristönsä kanssa vaikuttaa tarkkaavuuden ja käyttäytymisen säätelyn kehittymiseen. Lapsen käyttäytymisen säätelytaidot kehittyvät erilaisissa arjen tilanteissa, joissa lapsi saa aikuisen tukea tunteiden käsittelyssä, sääntöjen oppimisessa, toimintoihin keskittymisessä. (Karjalainen ym. 2020, 187.) Persoonallisuuden kehittymisen kannalta tärkein tekijä on tunne-elämän kasvu. Kun lapsen tunne-elämä kehittyy, vaikutukset näkyvät hänen kyvyssään jäsentää maailmaa. (Ackerman 1991, 57–58.) Tunne-elämän kehitys voi häiriintyä, mikäli vanhemman vastaaminen ja tulkitse-

minen lapsen tunteisiin on ollut esimerkiksi yksipuolista. Tämä voi näkyä esimerkiksi lapsen tunnereaktioiden puuttumisena, suhteettoman voimakkaina tunnereaktioina tai sosiaalisina ongelmina. (Holmberg 2003, 23.)

Aikuisen rooli ja vastuu älylaitteen käytön ja sen sisällön rajaamisessa korostuu, vaikka lapsi käyttäisi laitetta itsenäisesti. Aineistojen pohjalta olemme tulleet siihen johtopäätökseen, että lapsen älylaitteen rajaamisen lisäksi myös vanhemman itsensä on hyvä pohtia omia ruutuakatottumuksiaan ja sen vaikutusta perheen yhteiseen aikaan ja perheenjäsenten huomioimiseen. Osa vanhemmista on tarkastellutkin omaa älylaitteen käyttöään ja tehnyt siihen mahdollisia muutoksia esimerkiksi silloin, kun lapsi on hänelle huomauttanut laitteen käytöstä.

Useammille aikuisille perheenjäsenten älylaitteiden käyttö synnyttää erilaisia ajatuksia sekä aiheuttaa huolta. Konfliktitilanteita perheessä syntyy muun muassa älylaitteen käytöstä, käyttömäärästä ja ikärajoista sekä käytön päättymisestä. Perheissä tehdään erilaisia sopimuksia älylaitteiden käyttösopimuksia, kuten päivittäiset ruutuajat, puhelinparkit ja ruuduttomat hetket. Älylaitteiden käytöstä ja käytön sisällöistä on hyvä keskustella perheessä avoimesti, pohtia yhdessä sen vaikutuksia ja rajoituksia niin, että jokainen perheen jäsenistä olisi vaikuttamassa yhteisesti asetettuihin sopimuksiin. Yhteisesti asetetut rajoitukset ja sopimukset saattaisivat mahdollisesti vähentää myös älylaitteiden käytöstä aiheutuvia konflikteja ja ristiriitoja sekä lisätä perheen yleistä hyvinvointia.

On hyvin tärkeää laatia lapselle älylaitteiden käyttöön säännöt ja rajoituksen vanhemman toimesta. Sääntöjen kiinnipitämisellä ehkäistään myös vanhemman ja lapsen välisiä riitatilanteita. (Kosola ym. 2019, 160–161.)

Tulee esille, että mitä enemmän vanhemmalla ja lapsella on viikoittaisia yhteisiä aktiviteetteja, sen vähemmän lapsella ilmenee käytösongelmia, vertaissuhdeongelmia ja käytös on kaikinensa hyvänlaatuisempaa. Useimmat lapset toivovat, että älylaitteiden sijaan vanhemmat esimerkiksi leikkisivät, pelaisivat ja ulkoilisivat enemmän heidän kanssaan.

10 Pohdinta

Älylaitteista ja niiden käytöstä on tullut merkittävä osa ihmisten elämää. Älypuhelimet mahdollistavat nopean tiedon siirron ja jakamisen, monipuolisen yhteydenpidon erilaisten palvelimien kautta maailmanlaajuisesti. Älylaitteet antavat erilaista sisältöä arkeen erilaisine viihdykkeineen sekä mahdollistaen esimerkiksi etätyöskentelyn. Älylaitteista voi koitua työssä ja vapaa-ajalla myös harmia, kun ihmiset ovat tottuneet nopeaan tavoitettavuuteen.

Aiheemme on juuri nyt hyvin ajankohtainen ja kiinnostava. Aihe kiinnostaa kovasti myös meitä itseämme opinnäytetyön tekijöinä. Opinnäytetyömme lisää kasvatustieteen alan ammattilaisten, alalle opiskelevien, vanhempien ja muiden aiheesta kiinnostuneiden tietämystä ajankohtaisesta aiheesta. Se kokoaa yhteen viimeaikaisia tutkimuksia ja opinnäytetöitä opinnäytetyömme aihepiiristä.

10.1 Toteutus ja menetelmä

Meille molemmille oli ensimmäinen kerta, kun teemme opinnäytetyön kirjallisuuskatsauksena. Alkuun jouduimme molemmat tutustumaan useampiin jo olemassa oleviin kirjallisuuskatsauksiin ja teoriaan kirjallisuuskatsauksen toteuttamisesta. Teoriapohja muokkautui prosessin edetessä aihetta johdattelevaksi.

Opinnäytetyön prosessin alkuvaiheessa haasteeksi muodostui se, ettemme meidänneet löytää suomenkielisiä tutkimuksia aihepiiristä. Tähän oli syynä varmasti osittain aiheen ajankohtaisuus ja tuoreus. Tämän takia huomioimme alkuun myös ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opinnäytetyöt kirjallisuuskatsauksessa. Toisaalta nämä valinnat aikaansaivat meille hyvin laajan ja hyvän aineiston.

Isoin haaste tutkimusprosessimme alussa oli, ymmärrämmekö me oikein metodiset kysymykset kirjallisuuskatsaukseen liittyen. Tämä aiheutti haasteita esimerkiksi menetelmällisten valintojen tekemisessä. Laadulliseen tutkimukseen kuitenkin kuuluu, että se voi elää läpi prosessin, joten teimme tarkemman valinnan

systemaattisen ja kuvailevan kirjallisuuskatsauksen välillä prosessin edetessä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus valikoitui meidän mielestämme opinnäytetyöllemme sopivimmaksi menetelmäksi aiheen kannalta.

Tutkimusprosessin alkuvaiheessa tarkoituksemme oli selvittää, miten älylaitteet näkyvät varhaiskasvatusikäisten lasten kodeissa ja päiväkodissa sekä heidän arjessaan. Opinnäytetyön prosessimme sattui covid-19 pandemian ajalle, joten päädyimme keväällä 2020 vaihtamaan meidän näkökulmaamme ja toteuttamaan opinnäytetyön kirjallisuuskatsauksena. Näin jälkikäteen ajateltuna olemme hyvin tyytyväisiä, että päädyimme lopulta tekemään työmme kirjallisuuskatsauksena, koska työskentely oli hyvin uutta ja opettavaista meille itsellemme.

10.2 Eettisyys ja luotettavuus

Etiikka moraalisenä näkökulmana on mukana ihmisten arjessa ja erilaisissa tilanteissa, joissa pohditaan suhtautumista toisten ja omiin tekemisiin sekä mikä on sallittua ja mikä ei ja miksi. Etiikka moraalisenä valintoina ja päätöksinä on mukana myös koko tutkimusprosessin ajan.

Laadullisessa tutkimuksessa noudatetaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, jotka huomioimme työskentelyssämme läpi tutkimusprosessin. Näitä ovat erityisesti rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten esittämisessä ja tallentamisessa sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkimusprosessissa sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteereihin sopivia eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksen tuloksia julkistaessa toteutetaan vastuullista tiedeviestintää. (Kuula 2006, 21–35.)

On tärkeää kunnioittaa muiden tutkijoiden töitä ja saavutuksia asianmukaisella tavalla, esimerkiksi heidän julkaisuihinsa viitatessa. Tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi sekä siinä syntyneet tietoaineistot tallennetaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla. Aineistojen keruuvaiheessa on merkityksellistä huomioida se, mikä on laillista ja eettisesti perusteltua

aineiston keräämistä ja käyttöä. (Kuula 2006, 14, 35.) Hyvän tieteellisen käytännön loukkauksiksi katsotaan muun muassa muiden tutkijoiden osuuden vähättely tutkimuksissa, puutteellinen viittaaminen ja tutkimustulosten puutteellinen kirjaaminen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 151).

Etiikan ja tutkimuksen yhteyttä kutsutaan varsinaisesti tieteen etiikaksi. Haaparanta ja Niiniluoto ovat esittäneet viisi tieteen etiikan tärkeää peruskysymystä: millaista on hyvä tutkimus, onko tiedonjano hyväksyttävää, mitä tutkitaan, millaisia tutkimustuloksia tutkija saa tavoitella sekä millaisia keinoja tutkija saa käyttää. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 147–148.)

Luotettavuuden arviointia tehdessä tutkimus arvioidaan kokonaisuutena, jolloin tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus on merkittävässä roolissa. Tutkimusraportissa seuraavat seikat tulisi olla hyvin täytettyinä: tutkimuksen kohde ja tarkoitus, oma sitoumus tutkijana juuri tässä tutkimuksessa, aineiston keruu, tutkimuksen tiedonantajat, tutkija-tiedonantaja-suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi, tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuksen raportointi. Tutkijalla on oltava uskottava selitys aineiston kokoamisesta ja analysoinnista. Kun tekemiset kerrotaan yksityiskohtaisen tarkkaan, tutkimustulokset tulevat selkeämmiksi ja ymmärrettävemmiksi. Lukijoille täytyy siis antaa riittävästi tietoa siitä, miten tutkija on tehnyt tutkimuksen, jotta lukijat voivat arvioida tutkimuksen tuloksia paremmin. Raportin on oltava selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja tutkimusprosessista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163–164.)

Opinnäytetyön tekijöinä meillä on vastuu opinnäytetyömme luotettavuudesta, mutta myös vapaus. Tämä tarkoittaa sitä, että meidän täytyy pystyä kuvaamaan mahdollisimman rehellisesti koko opinnäytetyömme prosessi opinnäytetyösämme. Olemme pyrkineet kuvaamaan työskentelyämme aktiivisesti vaihe vaiheelta, mahdollisimman selkeästi ja johdonmukaisesti.

10.3 Ammatillinen kasvu ja oppiminen

Opinnäytetyö kirjallisuuskatsauksena on ollut meille ammatillisesti mielenkiintoinen prosessi, jossa olemme saaneet tutustua uuteen metodiin tehdä tutkimusta. Lisäksi meillä on ollut mahdollisuus syventyä uusimpaan tietoon ajankohtaisesta yhteiskunnallisesta kysymyksestä liittyen lapsuuteen ja vanhemmuuteen.

Prosessi on syventänyt meidän ammatillisuuttamme, kun olemme päässeet refleктоimaan uusimman tiedon parissa tutkimuskysymystämme. Älylaitteiden yhteys lasten vuorovaikutukseen on hyvin kiinnostava aihe. Kyseisestä aiheesta on selkeästi valmiimpi keskustelemaan yleisesti sekä ottamaan kantaa asioista kiinnostuneiden henkilöiden kanssa. Aihetta paljon käsitelleenä ja aiheesta oppineena meillä on tärkeää tietoa tutkimusten pohjalta, jota voimme hyödyntää omassa työssämme niin eri ammattilaisten kuin erityisesti vanhempien kanssa. Opinnäytetyömme ei kuitenkaan pysty tavoittamaan koko ilmiötä ja se on hyvin rajallinen kuvaus siitä.

10.4 Hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Opinnäytetyömme pohjalta on mahdollista kehittää varhaiskasvatusta huomioiden älylaitteiden yhteyden alle kouluikäisten lasten kielelliseen kehitykseen. Sen pohjalta on myös mahdollisuus toteuttaa, esimerkiksi opas toiminnallisena opinnäytetyönä varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille ja varhaiskasvattajille ja lisätä näin näyttöön perustuvaa tietoa alle kouluikäisten lasten kasvattajille.

Älylaitteiden rooli ihmisten elämässä on lisääntynyt 2000-luvulla ja niiden merkitys arjessa korostuu tulevaisuudessa. Niiden käyttö lisääntyy varhaiskasvatuksessa ja perheiden elämässä sekä laajemmin yhteiskunnassa. Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee olla valmiita auttamaan ja ohjaamaan vanhempia oikeanlaisen sekä vastuulliseen älylaitteiden käyttöön perheen elämässä. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tulisi osata tukea vanhempia oikeanlaiseen toimintaan lapsensa kanssa ja ohjata heitä lasta tukevaan sekä kehittävään vuorovaikutukseen.

Tutkimustuloksista löytyy sekä hyvää että huonoa. Tätä aihetta tulee tutkia tulevaisuudessa vielä lisää. Vanhempien älylaitteiden käyttö vaikuttaa hyvin paljon heidän vuorovaikutukseensa oman lapsensa kanssa. On hyvin merkittävää, että erityisesti perheen vanhemmat kiinnittäisivät huomiota omien ja lastensa älylaitteiden käytön tottumuksiin, sen sopimukseen ja rajoitukseen sekä perheen yhteisen ajan viettämiseen ja siihen panostamiseen. Älylaitteet ei saisi viedä liikaa aikaa perheen yhteiseltä ajalta ja vuorovaikutukselta, vaan olisi tärkeää huomioida, että arjen hallinta on tasapainossa kaikilla osa-alueilla.

Pohdimme, että tulisiko vanhempien tulevaisuudessa rajata omaa älylaitteiden käyttöä samalla tavalla kuin he nyt rajaavat omien lastensa älylaitteiden käyttöä. Pohdimme syitä sille, miksi vanhemmat antavat lapsilleen älylaitteita käyttöön. Onko syinä se, että vanhemmat saisivat itsekin käyttää laitteita tai tehdä rauhassa omia asioita? Voiko olla, että työelämän ja vapaa-ajan välinen raja on katoamassa ja vanhempien tulee olla tavoitettavissa koko valveillaolonsa ajan. Samoin kuin lapsen aivot kaipaavat lepoa, niin myös aikuisen ihmisen keho ei ole kehittynyt olemaan jatkuvassa vireystilassa ja toimimaan sähköisten älylaitteiden kanssa. Pohdimmekin, että pitäisikö vanhemmillekin asettaa suositukset päivittäiselle ruutuajankäytölle.

Lähteet

- Ackerman, R.J. 1991. Lapsuus lasin varjossa – lapsi alkoholistiperheessä. Opas vanhemmille, ammattikasvattajille ja hoitotyöntekijöille. Kääntänyt ja Suomen oloihin soveltanut Teuvo Peltoniemi. A-klinikkasäätiö. Helsinki: VAPK-kustannus.
- Alanen, V., Sinko, P., & Vesterinen, O. (toim.) 2009. Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. Helsinki: Kerhokeskus - koulutyön tuki: Opetushallitus.
- Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. 6. painos. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta A 60/1991.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fourtané, S. 2018. Generation Alpha: The Children of the Millennial. Interesting engineering. <https://interestingengineering.com/generation-alpha-the-children-of-the-millennial>. 19.1.2020.
- Göös, S. & Paavola, L. 2020. "Yhteinen aika menettää merkitystään, kun samaan aikaan selaa somea". - Vanhempien älylaitteiden käyttö suhteessa kasvokkaiseen vuorovaikutukseen perheessä. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020061018188>. 1.8.2020.
- Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Helsinki: Lasten keskus.
- Heleste, A-L., Hertell, M., Kallio, E. 2017. "...sillein ettei oo mittään tekemistä sitte.": lasten kokemuksia vanhempiensa älylaitteiden käytöstä. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705036136>. 5.8.2020.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. painos. Helsinki: Tammi.
- Holmberg, T. 2003. Lapset ja vanhempien päihdeongelma. Opas vanhemmille, lastensuojelun ammattilaisille ja muille lasten kanssa työskenteleville. Helsinki: Lasten keskus.
- Honkaranta, E. 2007. Puheen kehityksen seuranta neuvolassa. Teoksessa Armento, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 158–162.
- Huotilainen, M. & Peltonen, L. 2017. Tunne aivosi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Irisvik, S. & Utriainen, J. 2017. Kuinka kasvattaa diginatiivi. Helsinki: S&S.
- Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. <https://www.joensuu.fi/documents/144181/3958508/Uusi+seutu-vasu+1.4+Joensuun+tarkennuksilla.pdf/81662570-6219-6f5a-83ac-5423e6ff55c5>. 24.10.2020.

- Kaapu, J., Kuokkanen, P. 2019. Mediankäytön vaikutukset ja lapsen suojeleminen median haitoilta: Opas varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille ja päiväkodin työntekijöille. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalian koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019090918302>. 24.4.2020.
- Kaartokallio, S. 2020. Varhaiskasvatusikäisten lasten digitaalisen median käyttö ja sen tukeminen kodin ja päiväkodin yhteistyössä: vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksiä. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202006162915>. 12.9.2020.
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. *Hoitotiede* 25 (4). 291–301. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1614408>. 14.9.2020.
- Kankuri-Tammilehto, M., Launonen, K., Tuominen, J. & Ahvenainen, M. 2016. Lääkärin työpäivä vuonna 2036. *Lääketieteellinen aikakauskirja duodecim*, 132(23):2193–7. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo13431.pdf>. 23.5.2020.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvupolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 78–95.
- Karjalainen, M., Lindroos, S., Matero, M. & Simola, T. 2020. *Kasvatus- ja ohjausalan käsikirja*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Karjalainen, S. & Kukkonen, P. 2007. *Psykologista käyttötietoa*. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kildare, M. & Middlemiss, W. 2017. Impact of parents mobile device use on parent-child interaction: A literature review. *Computers in Human Behavior*, 75, 579–593. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.06.003>. 2.10.2020.
- Kirvesniemi, T. 2017. Tietoa ja tiedon luominen päiväkodin henkilöstön kokeamana. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Väitöskirja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2392-9>. 11.2.2020.
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 68–84.
- Kokkonen, M. & Koramo, V. 2018. Pulelin pois!! – digitaalinen media perheessä. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201805249927>. 14.9.2020.
- Kosola, S., Moisala, M., & Ruokoniemi, P. 2019. Kootut vinkit tasapainoiseen elämään älylaitteiden kanssa. Teoksessa Kosola, S., Moisala, M. & Ruokoniemi, P. (toim.). *Lapset, nuoret ja älylaitteet. Taiten tasapainoon*. Helsinki: Duodecim, 157–165.
- Kuula, A. 2006. *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Lahtinen, J. 2018. Digi-aika ja vanhemmuus- puheterapeutin näkemyksiä vanhempien mobiililaitteiden käytöstä. Helsingin yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/299014/Lahtinen_Johanna_Pro_gradu_2018.pdf. 30.9.2020.

- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2020a. Lapset ja media. Lasten omat laitteet ja ruutuaika. Sopiva ruutuaika. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/hyvinvointia-digiajassa/sopiva-ruutuaika/>. 2.12.2020.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2020b. Lapsen kasvu ja kehitys. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>. 20.12.2020.
- Moisala, M. & Lonka, K. 2019. Älylaitteet ja aivojen kehitys: Aivot kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Teoksessa Kosola, S., Moisala, M. & Ruokoniemi, P. (toim.). Lapset, nuoret ja älylaitteet. Taiten tasapainoon. Helsinki: Duodecim, 8–21.
- Niinistö, H., Ruhala, A., Henriksson, A. & Pentikäinen, L. 2006. Mediakasvatus - Arjen reikäleipää. Teoksessa Niinistö, H. & Ruhala, A. (toim.) Mediometkaat!: Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/428611>. 27.11.2020.
- Opetushallitus. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. 13.1.2020.
- Pasanen, C. & Pajarinen, T. 2020. Älylaitteiden ja median käytön vaikutukset alle kouluikäisten lasten mielenterveyteen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202005077765>. 1.8.2020.
- Poulain, L., Ludwig, J., Hiemisch, A., Hilbert, A. & Kiess, W. 2019. Media Use of Mothers, Media Use of Children, and Parent–Child Interaction Are Related to Behavioral Difficulties and Strengths of Children. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(23), 4651–. <https://doi.org/10.3390/ijerph16234651>. 3.10.2020.
- Puura, K., Sannisto, T. & Riihonen, R. 2018. Mitä vauva haluaa? Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen neuvolassa. *Lääkärilehti*. <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/mita-vauva-haluaa-varhaisen-vuorovaikutuksen-tukeminen-neuvolassa/?public=651c21f2876587a7b15d1deb4b0bdc52>. 16.10.2020.
- Radesky, M. Miller, A. L., Rosenblum, K. L., Appugliese, D, Kaciroti, N., Lumeng, J. C. 2015. Maternal Mobile Device Use During a Structured Parent–Child Interaction Task. *Academic Pediatrics*, 15(2), 238–244. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2014.10.001> 2.10.2020.
- Raudaskoski, S., Mantere, Eerik. & Valkonen, S. 2019. Älypuhelin ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen muuttuvat käytänteet. *Sociologia* 56 (3), 282–299.
- Roos, P. 2015. Lapsen kerrontaa päiväkotiarjesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Väitöskirja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9691-2>. 21.9.2020.
- Rumrill, P. D., Fitzgerald, S. M., & Merchant, W. R. 2010. Using scoping literature reviews as a means of understanding and interpreting existing literature. *Work (Reading, Mass.)*, 35(3), 399–404. <https://doi.org/10.3233/WOR-2010-0998>. 10.10.2020.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkai-

- suja. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Vaasa: Vaasan yliopisto. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. 28.8.2010.
- Sanastokeskus, Tapa termipankki. 2020. Mobiililaite. <http://www.tsk.fi/tepa/fi/haku/mobiililaite>. 4.5.2020.
- Silverio-Fernández, M., Renukappa, S. & Suresh, S. 2018. What is a smart device? - a conceptualisation within the paradigm of the internet of things. *Vis. in Eng.* 6, 3. <https://doi.org/10.1186/s40327-018-0063-8>. 20.5.2020.
- Stolt, M. & Routasalo, P. 2007. Tutkimusartikkelien valinta ja käsittely. Teoksessa Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R-L. (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007, 58–70.
- Tossavainen, T. 2018. Pelikasvatuksen tutoriaali. Teoksessa Puska, M. Mediаметkaa!. Osa 10, Mediakasvatuksen parhaat käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 64–70.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tähtinen, H. 2007. Systemaattinen tiedonhaku hoitotieteen näkökulmasta. Teoksessa Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R-L. (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. A:51/2007, 10–45.
- Valkonen, S. 2012. Television merkitys lasten arjessa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8834-4>. 24.1.2020.
- Valkonen, S. 2018. Mediakulttuuriin kasvattaminen. Teoksessa Puska, M. Mediаметkaa!. Osa 10, Mediakasvatuksen parhaat käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 20–27.
- Varhaiskasvatuslaki L 540/2018.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Virkki, P. 2015. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Väitöskirja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1735-5>. 24.1.2020.
- Vuorinen, K. 2017. Itsesäätelykyky. Duodecim Koulun terveyskirjasto. <https://www.koulunterveyskirjasto.fi/aihe/opettajalle-ja-opiskeluhololle/opettajan-opas-luonteenvahvuudet/ool00007>. 20.12.2020.

Tutkimusten tiivistelmätaulukko

Tutkimuksen teema ja tieteenala	Tutkimuksen tekijä(t) ja julkaisu vuosi	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimuksen kohde, aineiston hankinnan menetelmät, aineiston analyysimenetelmät	Keskeiset tulokset
Varhaiskasvatus, Helsingin yliopisto	Kaartokallio Satu, 2020.	Varhaiskasvatuskäikäisten lasten digitaalisen median käyttö ja sen tukeminen kodin ja päiväkodin yhteistyössä – Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön näkemyksiä	189 vanhempaa, 40 päiväkodintyöntekijää. Verkkokysely. Määrällinen analyysi.	<p>Vanhemmat tarvitsevat lisää tietoa lapsille sopivista sisällöistä, käyttöajoista sekä tutkittua tietoa digitaalisen median käytön hyödyistä ja haitoista.</p> <p>Henkilöstö kaipasi tutkimustietoon perustuvia suosituksia ja tietoa digitaalisen median käyttövaikutuksista lapsen kasvuun.</p>
Sosiaaliala, Laurea ammattikorkeakoulu	Göös Saara, Paavola Leena, 2020.	Tutkimuksen tarkoitus tuottaa tietoa, miten vanhempien älylaitteiden käyttö suhteessa kasvokkaiseen vuorovaikutukseen perheessä näyttäytyy.	Suomalaiset alaikäisten lasten vanhemmat. Sähköinen kyselylomake, johon vastasi 170 henkilöä eri puolilta Suomea. Määrällinen analyysi.	Vanhempien älylaitteiden käytöllä ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen määrän vähentymisellä havaittiin olevan selvä yhteys. Osalla vastaajista älylaitteiden käyttö vaikutti merkittävästi perheissä vietettyyn yhteiseen aikaan sekä kasvok-

Tutkimusten tiivistelmätaulukko

				kaiseen vuoro- vaikutukseen lasten kanssa.
Hoitotyö, Ka- jaanin ammat- tikorkeakoulu	Koramo Virve, Kokkonen Maarit, 2018.	Selvittää digi- taalisen me- dian käytön merkitystä 0– 6-vuotiaan lap- sen kehityk- seen.	Toiminnallinen opinnäytetyö. Sähköinen tieto-opas, jota toimeksiantaja käyttää tukena aiheen pu- heeksi ottami- sessa neuvola- käynneillä ja antaessaan tietoa vanhem- mille digitaali- sen median vaikutuksista.	Lapsi oppii vanhemman esimerkistä di- gitaalisen me- dian käyttöta- poja. Vanhempien tehtävä on asettaa rajat ja säännöt lap- sen digitaali- sen median käytölle. Pieni lapsi tarvitsee median käy- tössä tukea, opastusta ja aikaa keskus- teluille median sisällöstä. Vanhempien jakamaton huomio päivit- tään on tärkeää lapsen vuoro- vaikutustaito- jen, puheen ja kielen kehitty- misen kan- nalta.
Sosiaali- ala, Laurea amk	Pasanen Ca- milla, Pajari- nen Tea, 2020.	Kuvata älylait- teiden käytön vaikutuksia alle kouluikäis- ten lasten mie- lenterveyteen. Tuottaa tausta- tietoa MIELI Suomen Mie- lenterveys ry:lle älylaittei- den käytön vaikutuksista alle kouluikäis- ten lasten mie- lenterveyteen.	Kuvailevaa kir- jallisuuskat- sausta. Tie- donhaku toteutettiin nel- jästä eri tieto- kannasta ja li- säksi manuaalisella haulla. Analy- soitavaksi va- littiin kahdek- san artikkelia, joista seitse- män oli eng- lanninkielisiä.	Pitkän ruutu- ajan haitalli- suus, aivojen kehitystä hei- kentäviä teki- jöitä, vaikutuk- set kokonaisvaltai- seen hyvin- vointiin, kielelli- sen kehityksen viivästyminen, oppimisen häi- riintyminen, vaikutukset so- siaalisuuteen,

Tutkimusten tiivistelmätaulukko

			Analyysimenetelmänä käytettiin induktiivista sisällönanalyysia.	vuorovaikutussuhteiden häiriintyminen ja uneen vaikuttavat tekijät.
Sosiaaliala, Metropolia amk	Heleste Anna-Leena, Hertell Matilda, Kallio Elina, 2017.	Selvittää 5–6-vuotiaiden lasten kokemuksia vanhempiensa älylaitteiden käytöstä. Mitä lapset ajattelevat vanhempiensa tekevän älylaitteillaan?	Ryhmämuotoinen teema-haastattelu. Haastateltuja lapsia oli yhteensä seitsemän. Analysoitu teemoittelun ja sisällönanalyysin menetelmin.	Osa lapsista kertoi harmistuvansa, kun heidän vanhempien käytössä älylaitetta jäivät vaille huomiota, eikä yhteyden saaminen vanhempaan aina onnistu. Haastateltavat toivoivat myös, että vanhemmat viettäisivät heidän kanssaan enemmän aikaa.
	Domoff Sarah, Radesky Jenny, Harrison Kristen, Riley Hurley, Lumeng Julie, Miller Alison, 2019.	Naturalistinen tutkimus perheenjäsenten välisestä kommunikaatiosta median ja mobiililaitteiden ympärillä.	Tutkimukseen osallistunut 21 pikkulasta (12–14kk ikäisiä), 31 esi-ikäistä lasta (3–5-vuotiaita), 23 kouluikäistä lasta (10–13-vuotiaita) ja heidän perheensä. Lapset käyttivät kieliympäristöanalyysiä (Lena)-tallennuslaitteita, jotka nauhoittivat ääntä.	Vanhemmat rajoittavat lasten median käyttöä, aktiivinen sovittelu oli lapsilähdistä. Sisaruksilla oli hallitseva rooli sovittelussa kuin vanhemmilla. Vanhemmat ja lapset neuvottelivat näytön aikarajoista. Perhemedian rinnakkainen käyttö yleistä. Useat perheenjäseneet käyttävät omia mobiililaitteitaan.

Tutkimusten tiivistelmätaulukko

<p>Psykologia, Lääketiede</p>	<p>Tanja Poulain, Juliane Ludwig, Andreas Hiemisch, Anja Hilbert ja Wieland Kiess, 2019.</p>	<p>Tutkimuksessa on selvitetty lasten ja äitien mediankäytön sekä vanhempien ja lasten välisen vuorovaikutuksen yhteyttä lasten käyttäytymiseen ja vaikeuksiin.</p>	<p>Tutkimusotanta oli 773 kappaletta 2–9-vuotiaasta lasta ja heidän äitiänsä. Kvantitatiivinen tutkimus. Kaksi mediakyselylomaketta. Toinen lasten mediakäytöstä ja toinen äitien mediakäytöstä.</p>	<p>Äitien korkealla ruutuajalla on yhteys suurempaan todennäköisyyteen lasten kuulua tunneongelmien riskiryhmään. Lasten ja vanhempien välinen vuorovaikutus vähensi riskiä kuulua käyttäytymisongelmien riskiryhmiin. Lasten ja vanhempien mediakäytöllä on yhteys.</p>
	<p>Cory A. Kildaren ja Wendy Middlemiss. 2016.</p>	<p>Pyrkii antamaan yleiskatsauksen vanhempien mobiililaitteiden käytöstä johtuvista häiriötekijöistä heidän huolehtiessa lapsistaan.</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus, jonka aiheistona oli 27 tutkimusta.</p>	<p>Mobiililaitteet synnyttävät riippuvuuden niistä, joka häiritsee vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta. Vanhemmat, jotka käyttävät älylaitteita vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ollessaan reagoivat vähemmän lapsen huomion tarpeeseen.</p>